

L'Agró Negre

2/2025
Núm. 46

La revista de DEPANA per als amants de la natura

El futur del llop a Europa

Pàg. 6

**Seguiment de l'ós
al Pirineu**

Pàg. 12

**Protegim els
estanyes d'alta
muntanya**

Pàg. 20

**Entrevista a
Julià Guillamon**

www.depana.org

Lliga per a la
defensa del
patrimoni **natural**

PLATAFORMA POBLES VIUS

La veu rural davant la bombolla del biogàs

A Ponent, la Noguera o la Segarra, la terra bull. Davant la proliferació de macroplantes de biogàs i altres projectes energètics ha nascut un moviment que posa el crit al cel: Pobles Vius. El detonant de tot plegat ha estat el projecte de la macroplanta més gran del sud d'Europa, a La Sentiu de Sió, que ocuparia 10ha de terreny rústic, amb sis tancs o digestors de 25m d'alçada i una xemeneia de 60m, amb una capacitat de generar l'energia equivalent al consum de 26.000 habitatges, tot això a tocar de la ZEPA Bellmunt-Almenara!

Pobles Vius agrupa veïns, pagesos i entitats que denunciem la pressió creixent d'interessos privats sobre el territori. Així, la nova "Estratègia Catalana del Biogàs 2024-2030" està obrint la porta a projectes especulatius impulsats per fons d'inversió internacionals i grans empreses energètiques, sense una planificació territorial ni participació ciutadana real.

Volem fer palès que les macroplantes no solucionen el problema dels purins ni dels nitrats, sinó que concentren residus, incrementen el trànsit pesant i

degraden sòl agrícola de gran qualitat. No volem ser un abocador ni una colònia energètica! I reclamem una moratòria immediata i una reflexió profunda sobre quin model rural vol Catalunya.

La nostra alternativa, detallada en la **Declaració de Ponent**, signada per més de 170 entitats i centenars de particulars, passa per reforçar la ramaderia extensiva, el compostatge local i enllà d'un moviment d'oposició, Pobles Vius defensem una visió de ruralitat viva, on els les petites iniciatives cooperatives que generin energia o fertilitzants de proximitat. Més pobles tornin a ser espais de vida, feina i dignitat. Com diu el nostre portaveu Gerard Batalla: "La lluita no és només contra les macroplantes, sinó per decidir quin territori volem i quin futur deixarem a qui vindrà darrere nostre."

Fruit d'aquesta dinàmica, diumenge 5 d'octubre va tenir lloc a Lleida la primera manifestació ruralista del segle, impulsada per Pobles Vius i una quinzena d'entitats més de defensa del territori i el món rural i ecologistes, amb prop de 2000 participants vinguts d'arreu del país.

PLATAFORMA POBLES VIUS

Concentració reivindicativa "No som un abocador ni una colònia energètica"

JUNTA DIRECTIVA

President

Josep Mª Carrera Alpuente

Vicepresident

José Antonio García Moreno

Secretaria General

Francesc Espinal Trias

Tresorer

Lluís-Xavier Toldrà Bastida

Vocals

Marc Alonso Martínez

Yolanda Berengueras Fernández

Frank Capdevila Carcassona

Gemma Flaquer Bertran

Montserrat Jané Vidal

Sònia Lozano Goldenberger

Alonso Pallí Aguilera

David Rodés Bach

Gerard Viader Sauret

L'Agró Negre - Número 46

Edita: DEPANA

C/ Sant Salvador 97

08024 Barcelona

Tel. 93 2104679 - Fax 93 2850426

www.depana.org

Consell de Redacció:

Toni Aparicio, Jordi Cebrián,

Joan Cuyàs, Montserrat Jané,

Joan Maluquer, Lluís-Xavier

Toldrà, Gerard Viader

Edició i maquetació: Oriol Muntané

Fotos de portada: Llop ibèric.

Foto: Oriol Muntané

La revista té una periodicitat semestral, i un tiratge de 1200 exemplars que s'envien gratuïtament als socis de l'entitat, i a les principals institucions i ONGs.

La seva finalitat és la sensibilització ambiental i la difusió de les activitats que DEPANA porta a terme, i està oberta a les reflexions respectuoses de qualsevol persona implicada en la lluita per a la sostenibilitat.

La publicació no es fa responsable de les opinions dels seus col·laboradors.

Imprimeix: Impremta Gràfiques Robert en paper ecològic BIO-TOP

Dipòsit legal: B-48225-2009

La recent efemèride de la Llei d'espais naturals catalana que data del 13 de juny de 1985 va tornar a evidenciar l'obvietat del servei que ha prestat a les polítiques de conservació. Una matèria que està entre els objectius fundacionals de DEPANA i que ha complert amb escreix. Actualment tenim un mapa complet d'espais protegits (tot i que amb absències notables) i un PEIN plenament en vigor (amb mancances econòmiques greus). Gràcies a un redactat senzill, directe, concís i un articulat auster i comprensible ha resistit prou sencera fins a l'actualitat. Una definició de competències per part de la Generalitat que es va avançar al seu temps i que ha estat en gran mesura confirmada per les diferents sentències del TC. Com sempre, sorgeix el debat de si una llei pot mantenir la seva virtualitat després de 40 anys. Evidentment mostra una certa fatiga en matèria sancionadora (imports i infraccions), i alguna tipologia moderna de preservació no s'adiu bé al text del 1985. També hi ha desajustos en el règim jurídic dels PNINs o en la necessària imbricació amb la Llei estatal 42/2007 de biodiversitat. Tanmateix, les coses antigues no vol dir que per velles siguin inútils. El Codi Civil data de 1895... En paral·lel, la Natura ens proporciona molts exemples, sobre els que no cal insistir, on les estructures veteranes són més duradores.

Més enllà d'arestes puntuals, el règim protector del sòl articulat amb l'urbanisme fou un dels encerts de la Llei d'espais naturals, així com el règim jurídic dels espais de protecció especial. En realitat el problema endèmic de les normatives ambientals és el seu compliment i, en especial, la seva dotació pressupostària. No pot ser que des del 2007 els espais ara esmentats de protecció especial estiguin infradotats i amb noves retallades a l'horitzó. És inacceptable. Més valdria que el Parlament es dediqués amb intensitat a la fiscalització del Govern en comptes dels llençar pilotes endavant per fer tot un marc legal nou.

Per aquest motiu no compartim els cants de sirena de reforma de la llei perquè segur que rebaixarà la regulació actual. I sap greu: tampoc no confiem en els canvis de cromos a nivell parlamentari que consumaran aquest afebliment. A banda, no es garantirà un millor finançament perquè segueix depenent d'una crua realitat: als successius governs els importa molt poc o gens la conservació de la natura.

La Junta de DEPANA

L'ós del Pirineu

Fa només tres dècades quedava una sola óssa autòctona al Pirineu. Avui, gràcies a programes de reintroducció i seguiment científic, ja s'han identificat gairebé un centenar d'exemplars repartits per tot el massís. El projecte, amb el suport de la Unió Europea i la col·laboració de DEPANA, demostra que la recuperació d'espècies emblemàtiques és possible quan hi ha voluntat política, ciència i educació ambiental. Després d'un segle de persecució, l'ós bru és de nou tresor viu dels Pirineus.

L'any 1997 l'escriptor Eugeni Casanova va publicar el llibre "L'ós del Pirineu. Crònica d'un extermini". En aquest llibre s'explicava la salvatge persecució a la que va ser sotmès l'ós bru del Pirineu. Aquesta persecució va fer que la població d'ósos passés d'uns 200 exemplars als inicis del segle XX a 4 exemplars (amb una sola femella) als anys 90 del mateix segle. Per evitar la seva desaparició definitiva del Pirineu, i atès que legalment és una espècie prioritària de protecció, es va decidir realitzar diverses reintroduccions d'exemplars eslovens, que són de la mateixa espècie que els ósos autòctons pirinencs. La cronologia va ser la següent:

- L'any 1996 i 1997 França va reintroduir 2 femelles (Ziva i Melba) i un mascle (Pyros), en el marc d'un projecte LIFE de la Unió Europea.
- L'any 2006, després de que un caçador matés l'última óssa autòctona pirinenca (l'óssa Canyella), l'estat francès va alliberar 4 femelles i 1 mascle (Paloma, Franska, Sarousse, Hvala i Balou).
- L'any 2016 la Generalitat, en el marc del projecte Piros Life, va reintroduir el mascle Goiat per millorar la variabilitat genètica dels óssos pirinencs.
- I, finalment, l'octubre del 2018, França va alliberar dues femelles (Claverina i Sorita) als pirineus atlàntics (Vall de Bearn).

L'evolució de la població d'òssos ha estat molt positiva, evidenciant la bona qualitat de l'hàbitat pirinenc per aquesta espècie.

Situació actual

L'últim recompte oficial es va fer l'any 2024 i el va realitzar el Grup de Seguiment Transfronterer de l'Os Bru (GSTOP), on a més de Catalunya també hi estan integrats el Conselh Generau d'Aran i els governs d'Andorra, França, l'Aragó i Navarra. Segons les dades recollides, en l'àmbit de tot el Pirineu el nombre d'exemplars identificats va ser de 96: 47 femelles, 45 mascles i 4 individus de sexe no identificat. Pel que fa al Pirineu català es van identificar 47 exemplars.

“L'àrea total de distribució de l'ós bru s'estima en uns 7.200 quilòmetres quadrats. A Catalunya l'àrea de distribució és d'uns 1.800 quilòmetres quadrats i s'estén, bàsicament, per la Vall d'Aran i el nord del Pallars Sobirà (Valls d'Àneu, Vall de Cardós i Vallferrera)”

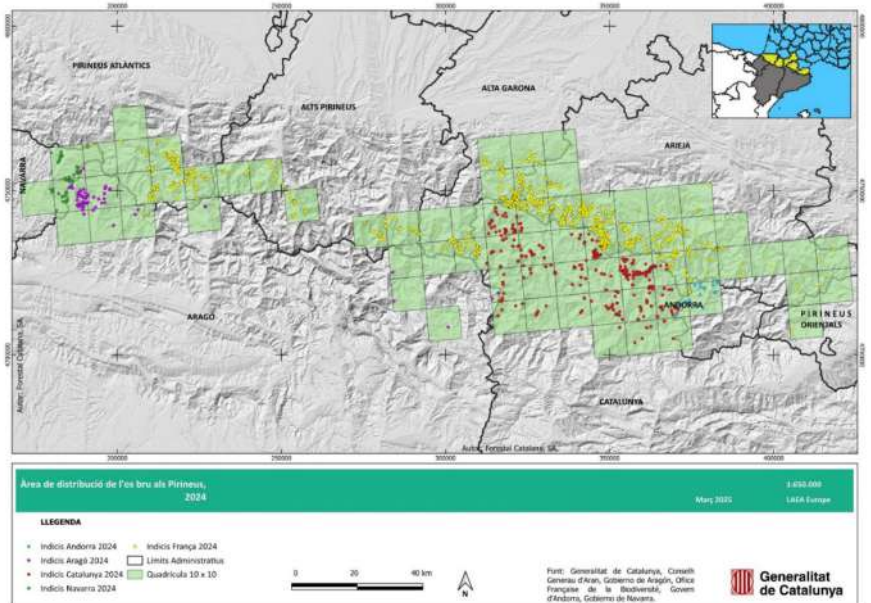
Concretament 21 femelles, 25 mascles i 1 individu de sexe no identificat.

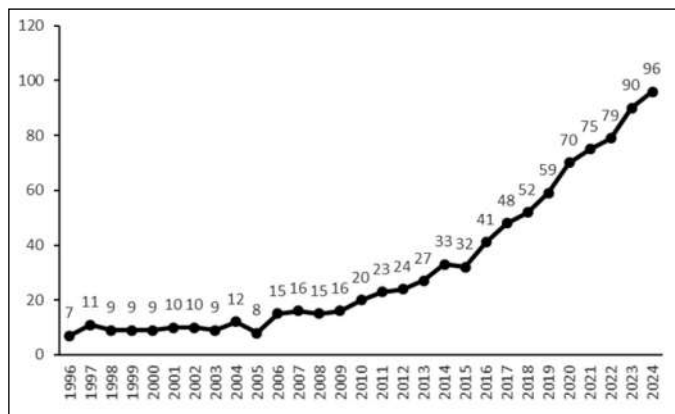
Pel que fa als naixements, al conjunt de tots els Pirineus l'any 2024 es van detectar 22 cadells (8 mascles, 10 femelles i 4 de sexe no identificat), corresponents a 13 ventrades. D'aquests, 10 cadells van néixer al Pirineu català: 3 mascles, 6 femelles i 1 de sexe no identificat; de 6 ventrades. Segons els càlculs elaborats pel GSTOP, des de l'any 1996, s'han reproduït 34 femelles i 21 mascles diferents als Pirineus. Evidentment, no tots els animals que neixen sobreviuen; hi ha una certa mortalitat infantil i juvenil pròpia de l'espècie. A banda d'accidents i altres causes de mortalitat natural, malauradament encara existeixen casos de furtivisme contra els óssos, com és el

cas de l'enverinament de l'ós Catxú. Actualment aquest cas es troba als tribunals, on DEPANA i la Fundación Oso Pardo actuen com a acusació particular. Existeix també un potencial risc de consanguinitat dels óssos pirinencs, pel fet de ser descendents d'uns pocs exemplars. Això fa que la variabilitat genètica de la població sigui baixa.

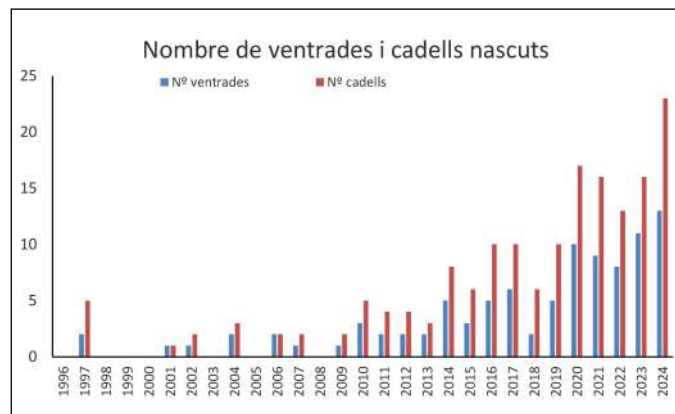
Pel que fa a l'àrea total de distribució de l'ós bru s'estima en uns 7.200 quilòmetres quadrats. A Catalunya l'àrea de distribució és d'uns 1.800 quilòmetres quadrats i s'estén, bàsicament, per la Vall d'Aran i el nord del Pallars Sobirà (Valls d'Àneu, Vall de Cardós i Vallferrera), i, en menor mesura, al nord l'Alta Ribagorça i de l'Alt Urgell. Des del 1996, la mida de l'àrea de distribució ha tingut un augment

Distribució de la població d'ós bru als Pirineus

Evolució de la població als Pirineus

Evolució del nombre de ventrades i cadells nascuts entre 1996 i 2024

“DEPANA col·labora en la conservació de l'ós sobre el terreny, recopilant indicis de presència dels plantígrads i realitzant vigilància de zones crítiques per a l'espècie a la Val d'Aran”

continuat, cosa que reflecteix àmpliament la tendència demogràfica de la població.

Com es fa el seguiment poblacional de l'ós

El seguiment poblacional dels óssos es fonamenta en dues metodologies de cerca d'indícis de presència d'exemplars:

- la primera, oportunista, que inclou danys, observacions, petjades, rastres i excrements.
- i la segona, sistemàtica, es basa en operacions programades de seguiment

i/o rastreig d'exemplars. A Catalunya, a excepció de la Vall d'Aran –on se n'ocupa el Consell General d'Aran–, tècnics de la Generalitat tenen distribuïts 222 paranyes de pèls, una gran part associats a càmeres fotogràfiques. Són aquestes trampes les que recullen les mostres que posteriorment s'analitzaran per la seva identificació.

El paper de DEPANA

DEPANA col·labora en la conservació de l'ós sobre el terreny, recopilant indicis de presència dels plantígrads i realitzant vigilància de zones crítiques per a l'espècie a la Val d'Aran. Aquest tasca la coordina l'expert en óssos Marc Alonso.

D'altra banda, DEPANA també està realitzant des de l'any 2019 la campanya escolar d'educació ambiental “L'ós bru, tresor dels Pirineus”. Aquesta campanya, que es realitza als centres de primària del Pirineu, té per objectiu sensibilitzar i millorar la percepció sobre la figura de l'ós bru entre la població jove de muntanya.

Fins ara hi han participat prop de 5.000 escolars

Conclusió

El projecte de recuperació de l'ós bru ha demostrat que amb polítiques ben coordinades, seguiment rigorós, aportacions genètiques externes i mesures de suport i conciliació amb la ramaderia s'ha pogut recuperar aquestes espècie emblemàtica. Ara bé, l'èxit ha d'anar acompanyat de plans sòlids per a la coexistència i la convivència, perquè tant l'ós com les comunitats humanes del Pirineu puguin beneficiar-se d'aquesta recuperació.

Afortunadament l'ós del Pirineu ha passat d'una “Crònica d'una extinció” a una “Crònica d'una recuperació”. Una excel·lent notícia per als amants de la natura i del Pirineu

Frank Capdevila

Font: Departament de Territori, Habitatge i Transició Ecològica (Generalitat de Catalunya)

Femella amb 2 cadells. Foto © Departament de Territori, Habitatge i Transició Energètica (Generalitat de Catalunya)

Alarmanant pèrdua d'aus al Delta del Llobregat

El delta del Llobregat ha experimentat una pèrdua total del 80% de les aus hivernants i una regressió de fins al 91% de les poblacions d'espècies protegides per la ZEPA entre els anys 2003 i 2023. La situació no pot ser més preocupant i resulta indispensable el compliment de les mesures urgents per a corregir aquesta tendència i que fins ara han estat ignorades.

La documentació tramesa per DEPANA i SEO/Birdlife a la Comissió Europea mostra que, malgrat el reconeixement legal de la importància ecològica del Delta del Llobregat, altres interessos han prevalgut sobre els valors naturals. D'aquesta manera, al voltant de 40 hectàrees de zones humides i de 50 hectàrees de boscos de pinedes costaneres sobre dunes han estat destruïdes amb la construcció de la T1 de l'aeroport. En canvi, només 11 hectàrees de nous aiguamolls amb una restauració molt limitada han estat incorporats.

SEO/BirdLife i DEPANA han remès a la institució europea aquest informe complet que revela una alarmant regressió de les poblacions d'aus aquàtiques al Delta del Llobregat, així com l'incompliment generalitzat de les mesures correctores i compensatòries imposades per la Declaració d'Impacte

Ambiental (DIA) de 2002 per l'ampliació, en aquell moment, de l'Aeroport de Barcelona- El Prat. L'enviament d'aquesta documentació s'ha realitzat en el marc del procés d'infracció UE-Pilot 5866/13/ENVI obert contra Espanya, que tracta aquests incompliments en el si del Delta.

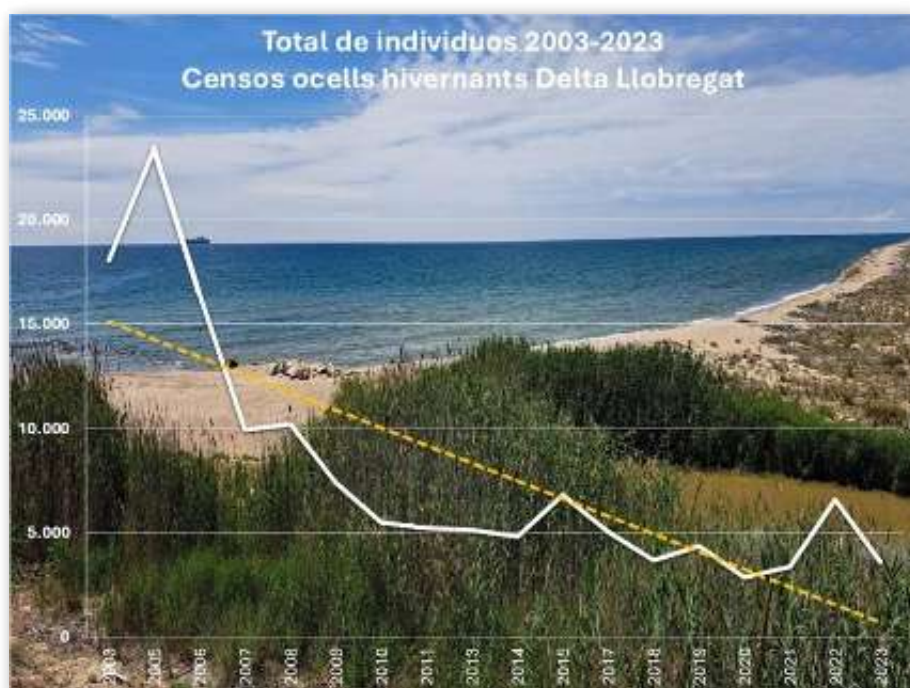
L'objectiu d'aquest informe és provar davant la Comissió Europea que, malgrat la carta d'emplaçament remesa a l'Estat el 2021, la degradació de l'espai persisteix, per la qual cosa cal mantenir el procediment d'infracció, que ha de seguir amb l'enviament del dictamen motivat camí del TJUE. Les dues entitats han instat la CE a prendre mesures urgents i contundents per forçar una veritable adequació de la protecció als requisits de les Directives d'Aus i Hàbitats. L'objectiu és aconseguir una efectivitat real de les mesures de gestió, la recuperació dels ecosistemes i la

restauració ecològica per revertir la severa regressió de la biodiversitat al Delta del Llobregat.

Aquesta regressió està directament relacionada amb la pèrdua de funcionalitat ecològica dels hàbitats, la pèrdua de superfície natural útil disponible, la fragmentació ecològica i la pressió antropogènica derivada de les infraestructures. Entre aquestes destaquen l'aeroport, el port, les zones industrials i l'excessiva urbanització, especialment en zones perifèriques no incloses inicialment en la ZEPA.

Mesures correctores

A més, el document «Avaluació de les mesures correctores i compensatòries d'impacte ambiental aplicades en el projecte d'expansió de l'Aeroport de Barcelona-El Prat» (desenvolupat conjuntament per la Generalitat i l'Ajuntament del Prat de Llobregat),

“La regressió està directament relacionada amb la pèrdua de funcionalitat ecològica dels hàbitats, la pèrdua de superfície de natura útil disponible, la fragmentació ecològica i la pressió antropogènica derivada de les infraestructures”

Abundància d'individus hivernants en els espais del Delta del Llobregat on es desenvolupen els censos d'aus aquàtiques hivernants, promoguts i coordinats per Wetlands International.

“Els documents enviats a la Comissió Europea també mostren que, malgrat el reconeixement legal de la importància ecològica del Delta del Llobregat, els interessos del ciment han prevalgut sobre els valors naturals en la designació de la nova ZEPA”

. Foto @ Oriol Muntané

corroborar el fracàs absolut de les mesures compensatòries:

- No s'ha complert cap dels objectius de recuperació de les poblacions d'aus establerts a l'annex V de la DIA de 2002 per a quinze espècies i dos grups d'aus aquàtiques. En el cas de la població d'anàtides, lluny d'aconseguir els 4.350 individus que s'havien apuntat, s'ha perdut un 67% dels efectius entre 2002 i 2022. Pel que fa a espècies com el xarxet marbre, les mesures compensatòries tenien com a objectiu recuperar poblacions amb desenes de parelles nidificants i només es va observar un individu el 2021.
- S'han identificat Impactes permanents i irreversibles no adequadament quantificats o compensats. Això inclou:
 - o L'artificialitat dels canals de drenatge perimetral, amb

l'eliminació de la vegetació i la captura massiva de peixos, a causa de la gestió del risc de col·lisió amb les aus, fet que fa impossible renaturalitzar adequadament l'espai.

- o La contaminació lumínica generada per l'enllumenat general de l'aeroport, que no és reversible i impedeix el compliment de la legislació catalana en espais protegits, sense cap compensació.
- o L'acondicionament significatiu dels sistemes d'aproximació de la tercera pista d'aterratge sobre els hàbitats d'interès comunitari i prioritari, com els boscos de pins pinyers sobre dunes i vegetació halòfila, sense una avaluació ambiental adequada.
- o La gestió del risc de col·lisió amb les aus ha alterat la capacitat de recepció

de les llacunes de La Ricarda i El Remolar, fet que ha generat molèsties constants sense que aquest impacte permanent hagi estat corregit o compensat.

Els documents enviats a la Comissió Europea també mostren que, malgrat el reconeixement legal de la importància ecològica del Delta del Llobregat, els interessos del ciment han prevalgut sobre els valors naturals en la designació de la nova ZEPA (Zona Especial de Protecció de les Aus) i LIC (Lloc d'Importància Comunitària). Un exemple significatiu i presentat a la Comissió Europea és el Pla de Planificació Urbana Econòmica del Delta (aprovat inicialment fa poc), que deixa clar la prevalença dels criteris urbanístics a l'hora de delimitar determinades àrees d'aquesta Xarxa Europea Natura 2000.

Junta de DEPANA

Foto © Jordi Cebrian

Una depuradora on no toca

L'espai natural de la riera de Santa Maria d'Oló amenaçat

El projecte de construcció d'una depuradora d'aigües residuals afectaria plenament una àrea d'interès florístic i faunístic, hàbitat de la llúdriga, amb un bosc de ribera molt ben conservat.

El Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya va ser aprovat pel Govern de la Generalitat de Catalunya mitjançant el Decret 328/1992, de 14 de desembre, desenvolupant una de les previsions de la Llei d'Espais Naturals de Catalunya del 1985. L'esmentat Decret estableix una protecció preventiva sobre 144 espais naturals ambientalment rellevants del nostre país. Actualment els espais EIN, després de successives incorporacions, arriben a 185.

El que ha succeït, però, fins a dia d'avui és que a més de la manca de delimitació definitiva, de finançament i de gestió de la major part d'aquestes àrees naturals, les diferents administracions públiques hi han promogut la instal·lació de diferents tipus d'infraestructures, impactant negativament sobre el valor natural que van determinar que l'espai fos declarat EIN.

Un dels casos més recents és el que afecta a la riera de Santa Maria d'Oló, on la Mancomunitat del Bages i del Moianès per l'Aigua projecta la construcció de la depuradora d'aigües residuals del municipi (EDAR). La riera de Santa Maria d'Oló forma part de l'EIN Moianès-Riera de Muntanyola i també es troba dins d'una àrea d'Interès Florístic i Faunístic (AIFF) per la presència de la llúdriga. A més, el projecte de la depuradora tindria una afectació molt negativa en un hàbitat d'interès comunitari, el de les albardes i salzedes i altres boscos de ribera (HIC 92A0) i, en menor grau, impactaria sobre els hàbitats de jonqueres i herbassars graminoides humits,

Localització de la futura depuradora. Foto@GoogleMaps

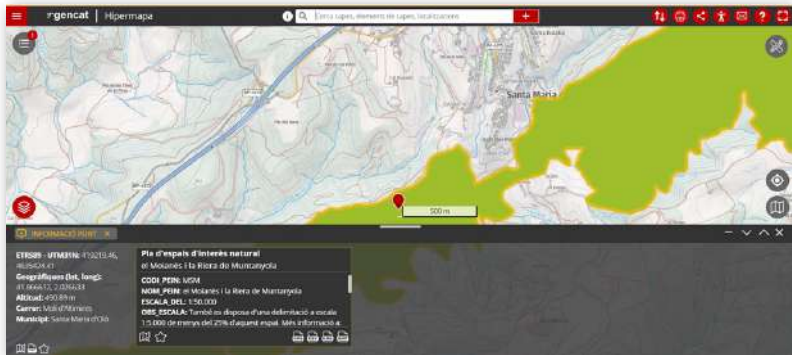
“El projecte de la depuradora tindria una afectació molt negativa en un hàbitat d’interès comunitari, el d’albaredes i salzedes i altres boscos de ribera i en menor grau impactaria sobre els hàbitats de jonqueres i herbassars graminoides humits mediterranis”

mediterranis, del Molinio-Holoschoenion (HIC 6420) i sobre els herbassars higrofils, tant de marges i vorades com de l'alta muntanya (HIC 6430). El principal problema d'aquest projecte d'infraestructura és la manca d'un estudi real d'alternatives.

Hi ha diverses opcions d'ubicació de l'EDAR fora del PEIN però no s'han tingut en compte; s'ha optat per la solució més econòmica tot obviant la importància ambiental de l'espai natural afectat. A més, els primers habitatges de Santa Maria d'Oló es

troben a només 450 metres de l'estació depuradora projectada, i tant el camí d'accés com la canonada d'impulsió de l'EDAR es troben dins d'una zona inundable. DEPANA, amb el recolzament d'uns quants veïns del municipi, ha presentat al·legacions i recursos administratius per a intentar canviar l'indret on es preveu construir la depuradora. Una vegada esgotada la via administrativa i davant la falta de diàleg de les administracions afectades hem hagut de recórrer a l'Administració de Justícia interposant un recurs contenciós administratiu. El fet més greu de tot plegat és que els espais PEIN tenen una vàlua natural important, per això es varen declarar com a tals, i no pot ser que les diferents administracions públiques disposin d'aquest sòls per a instal·lar-hi tot tipus d'infraestructures que haurien d'ubicar-se en d'altres terrenys no protegits ambientalment i de menor valor.

Francesc Espinal

Mapa del PEIN el Moianès i Riera de Muntanyola on es veu l'ubicació de la depuradora.

Els diferents impactes sobre el medi ambient

L'amenança dels plàstics

Els plàstics han esdevingut un producte imprescindible en la nostra vida diària i els trobem a tot arreu i tothora, però al mateix temps han comportat un impacte majúscul per al medi ambient i també per a la nostra salut, com s'analitza en aquest article.

La història de la humanitat ve marcada pels materials que s'utilitzen en cada època. Durant milers d'anys, els humans vam crear eines de pedra, fusta i ossos. Fa uns 4.000 anys vam aprendre a extreure el coure i l'estany dels minerals, i segles més tard es va començar a fer servir el ferro. El primer polímer sintètic, el cel·luloide, va ser inventat l'any 1869 per John Wesley Hyatt. Pocs anys després es van inventar altres polímers sintètics com el niló i els polièsters, el polietilè, el poliestirè, el polipropilè, el clorur de polivinil... A partir d'aquest nou concepte i a través de la publicitat i el canvi de percepcions i valors de la societat, el plàstic d'un sol ús va prendre volada i es va començar a produir per la indústria de manera massiva: dels 2 milions de tones de plàstic produïdes anualment als anys 50 hem passat a les 450 tones de plàstic anuals aquests darrers anys.

Com que el temps que tarda el plàstic a degradar-se és encara incert, es creu que tot el plàstic produït fins el dia d'avui és encara al planeta, excepte el que s'ha incinerat. El plàstic és fotooxidat per la llum ultraviolada, que li produeix, entre d'altres efectes, el trencament en fragments cada vegada més petits, els temuts microplàstics (mides inferiors a 5 mil·límetres) i els encara més temuts nanoplàstics (mides inferiors a 1 micròmetre), aquests últims especialment perillosos per a la biota, ja que poden traspasar membranes cel·lulars.

“Com a resultat de la seva elevada producció i durabilitat, actualment, els polímers de plàstic són persistents i omnipresents al medi natural, des de les fosses més profundes de l'oceà fins al cim de les muntanyes més altes i remotes del planeta.”

Per tant, com a resultat de la seva elevada producció i durabilitat, actualment, els polímers de plàstic són persistents i omnipresents al medi natural, des de les fosses més profundes de l'oceà fins al cim de les muntanyes més altes i remotes del planeta. Hi ha múltiples estudis científics sobre les fonts i els processos de transport dels plàstics, així com sobre les conseqüències ecològiques de la seva acumulació, i ecotoxicològiques de la seva ingestió.

La nostra petjada al planeta

La nostra petjada al planeta és més gran del que pensem per culpa de les microfibrilles tèxtils de polietilè, polièster, o niló, de colors vius, que constitueixen la roba. L'estrès mecànic i químic als quals la roba sintètica és sotmesa durant el procés de rentat provoca el desenganxament i l'alliberació de microfibrilles de plàstic. Cada rentadora pot alliberar entre 124 i 308 mil·lígrams de plàstic per quilogram de roba rentada, o entre 640.000 i 1.500.000 microfibrilles. Degut a les seves dimensions, una part de les microfibrilles alliberades a les aigües residuals passen directament de la planta de tractament d'aigües residuals al medi aquàtic i són abocades als oceans, on són ingerides pels organismes marins, sigui de

“La nostra petjada al planeta és més gran del que pensem per culpa de les microfibrilles tèxtils de polietilè, o niló, de colors vius, que constitueixen la roba.”

manera accidental o perquè les confonen amb aliments.

Els escenaris previstos de producció de plàstic per a les dècades vinents, que tripliquen la producció actual per a l'any 2050, apunten a un augment considerable d'aquests abocaments al medi si no es resol el problema. Es creu que en pocs anys s'acumularan més de 10.000 milions de tones de plàstic al medi natural. La contaminació per plàstic ha traspasat ja el llindar a partir del qual la resiliència dels ecosistemes i de les societats esdevé insuficient. I per abordar aquest problema, cada cop són més els experts que es plantegen només una solució: aturar la producció de plàstic.

Anna Sanchez Vidal

Professora agregada, ICREA Acadèmia
GRC Geociències Marines, Dept. de Dinàmica de
la Terra i de l'Oceà
Facultat de Ciències de la Terra, UB

Photo by Magda Ehlers (pexels.com)

Accions forestals i conservació de la biodiversitat, un oximoron?

Aquest escrit és una breu reflexió sobre les argumentacions més esteses per justificar la necessitat de dur a terme determinades actuacions forestals i els seus efectes sobre la biodiversitat a Catalunya. A tal fi, el primer que cal és posar en qüestió diversos “mantres” esbiaixats, si no falsos, tot i que acceptats com a certs, els quals puntualitzo i contrasto breument a continuació. Cal advertir prèviament que poden haver-hi moltes excepcions a la següent exposició, però que bàsicament es vol incidir en l'opinió publicada als mitjans. D'altra banda, cal aclarir que no funcionen igual el 80% de Catalunya amb forests privades de caire mediterrani –a les quals fa referència preferentment aquest article– que el 20% amb forests públiques de muntanya (Pirineu).

“Mantra 1”: “hi ha més/massa bosc”; “el bosc ha augmentat a Catalunya”; “cal eliminar boscos per crear espais oberts/fer rompudes”

Per començar, cal matisar que, tot i que Catalunya compta amb un 65% de superfície forestal, només un 35% està ocupada per boscos pròpiament dits. La confusió entre augment de sòl forestal i augment de bosc “real” és un fet recurrent, i molts terrenys forestals, comptabilitzats com a boscos, són matollars arbrats en fases inicials de la successió ecològica. A més, els boscos madurs i ambients nemorals, essencials per a la biodiversitat forestal, són pràcticament inexistents. La gestió històrica adreçada a l'obtenció de fusta, llenya i carbó ha impedit o alentit l'evolució natural de la majoria dels ecosistemes forestals cap a la seva maduresa. Només cal comparar les imatges aèries de Catalunya de l'any 1956 per veure com, en aquells temps, la desforestació del nostre territori era un fet evident. Si ho comparem amb aquestes dates és evident que a dia d'avui la superfície de bosc ha augmentat, afortunadament. Ara bé, si fem aquesta comparativa amb 500 anys enrere, segurament no serà certa l'afirmació. Així doncs, cal matisar molt aquesta afirmació de que “el bosc ha augmentat”.

Per altra banda, la urbanització a les zones de plana, on eren més estesos els espais oberts, ha crescut molt més que la superfície forestal. A més, la intensificació agrària i les pràctiques agrícoles actuals impedeixen que els conreus actuïn com a ecosistemes, acollint la biodiversitat lligada als espais oberts. No és d'estranyar doncs que en el darrer índex de l'estat de la biodiversitat a Catalunya¹ les espècies d'ambients oberts hagin disminuït fins a un 40% els seus efectius, i les dels boscos un 15%. Un exemple d'aquesta anàlisi és el que recull un informe elaborat per la Diputació de Barcelona, “Anàlisi i diagnòstic dels boscos del Vallès Occidental” (Castelló et al 2010). Segons aquest informe, en el que s'analitzen dades sobre l'evolució dels boscos des del 1920 fins al 2000, la superfície forestal al Vallès Occidental s'ha incrementat en un 6% a causa de l'abandonament de zones agrícoles no mecanitzables i per la disminució de l'activitat ramadera. No obstant, observant les dades amb més detall s'observa que el bosc ha disminuït lleugerament i que han augmentat els matollars, herbassars i erms, per tant, no ha augmentat el bosc pròpiament dit sinó el sòl forestal. Aquestes conclusions que barregen bosc amb terrenys forestals generen confusió sobre la veritable extensió i qualitat dels boscos a Catalunya. A més cal afegir, com

succeeix a tot el territori, que el que veritablement ha augmentat (quasi 26 vegades, és a dir, un 2524%) és la superfície urbana. Aquest increment de l'espai urbanitzat ha estat en detriment de la superfície agrícola, que en aquest període ha minvat un 62%.

Finalment cal no oblidar que la major part dels boscos són de titularitat privada (un 76% de mitjana a Catalunya, tot i que en algunes comarques arriba a superar el 90%). No és d'estranyar doncs que hi hagi interessos econòmics per a rendibilitzar els boscos, ja sigui amb aprofitaments fusters, amb rompudes per a l'abocament de purins, o per al cobrament d'ajuts lligats a diverses tipologies d'actuacions.

“Mantra 2”: la “necessitat” d'actuar, o “netejar” boscos, fent aclarides o eliminant el sotabosc, per a la prevenció d'incendis.

Els incendis forestals són majoritàriament causats per l'activitat humana (a l'entorn del 90%). Només les tempestes elèctriques o els volcans poden causar un incendi per causes naturals, per tant la incidència és molt baixa i amb poca probabilitat de recurrència en el mateix indret, fet que unit a la capacitat de regeneració de la vegetació permet als boscos evolucionar cap a l'estat climàtic, a manca de noves perturbacions.

Infografia on s'observa la importància de la fusta morta al bosc i les espècies que es veuen afavorides

Les polítiques de prevenció, basades en actuacions forestals com les aclarides o cremes controlades, tenen sovint com a efecte el retrocés de la successió ecològica cap a fases més inicials, on predominen espècies més heliòfiles (amants de la llum) i més inflamables. I és que, a fi que les actuacions forestals siguin rendibles, sovint s'incorporen aspectes relatius a l'aprofitament fuster, fet que sol anar en detriment de conservar la qualitat ecològica del bosc i la seva resiliència davant perturbacions, i en especial davant els incendis forestals. A més, per assolir aquesta rendibilitat no només es tallen els arbres de més entitat i dimensions, sinó que a més es deixen nombroses restes vegetals que esdevenen combustible sec d'alta inflamabilitat, a diferència del sotabosc viu que reté humitat i redueix

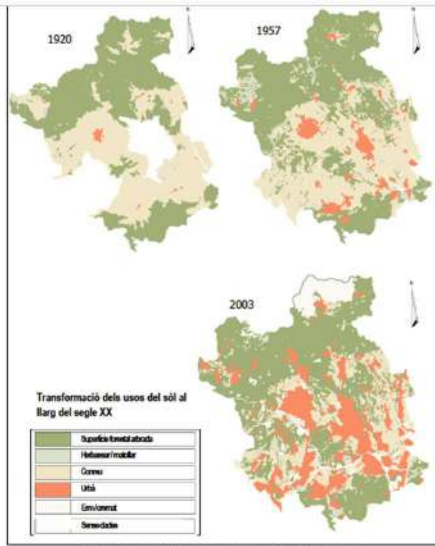

Figura 3. Evolució de la superfície forestal al llarg del segle XX al Vallès Occidental. Font: R. Arce (2005).

Cartografia de l'evolució de la superfície forestal al llarg del segle XX al Vallès Occidental.

l'avanç del foc. A més, la retirada de fusta morta afecta greument algunes espècies xilòfages.

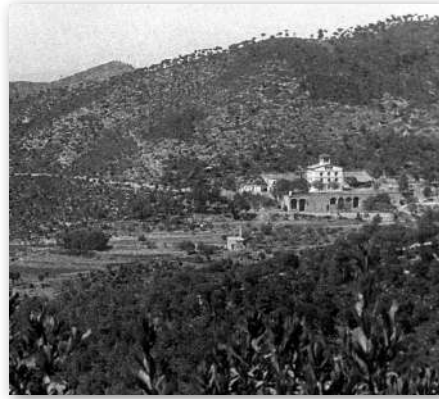
Pretendre reduir els incendis forestals eliminant vegetació, com ara el sotabosc, que té una funció vital en els ecosistemes i contribueix a mantenir la humitat del bosc, és aplicar als boscos el mateix que fem com a societat en molts àmbits, com ara en la medicina convencional: eliminem el símptoma però no resollem les causes. És a dir, eliminem la vegetació com si només fos combustible, enlloc d'atacar les causes, és a dir allò que origina els incendis (més del 90% d'origen antròpic i que per tant està a les nostres mans).

“Mantra 3”: L'ús de la biomassa forestal com a energia renovable.

Que la biomassa forestal és una energia renovable és un autèntic oxímoron, atès que el seu consum no es sostenible en el temps ni extensible a tothom de manera il·limitada; prova d'això són les imatges aèries a què fèiem esment en el mantra 1 i que evidencien els efectes en el territori de fer extensiu l'ús de la fusta com a combustible. Els hàbitats forestals tenen un paper fonamental en la conservació d'espècies i processos, i alguns estan catalogats d'interès comunitari segons la Directiva d'Hàbitats. La xarxa Natura 2000 inclou zones ZEPA i LIC que requereixen protecció activa.

“Mantra 4”: “els boscos assequen els rius”, “els boscos a les capçaleres fan disminuir la disponibilitat d'aigua a les conques”.

Els boscos, més enllà del procés d'evapotranspiració, actuen, entre altres funcions, com a esponges que retenen aigua i humitat ambiental, creant unes condicions que afavoreixen ambients memoral, i afavoreixen entre altres processos, la infiltració i retenció de l'aigua superficial cap al freàtic. Aquesta afirmació segons la qual els boscos

Imatges comparatives del mateix àmbit a principi segle XX i a dia d'avui: de Mas Corts, a Sant Fost de Campsentelles i entorns de la Serralada de Marina, al Vallès Occidental. S'observa l'estat incipient de recuperació dels boscos a l'esquerra, i a la dreta tot i l'augment de bosc, és més significatiu l'increment de superfície urbanitzada, en detriment de la superfície agrícola.

redueixen la disponibilitat d'aigua es basa en estudis esbiaixats que no han tingut en compte una visió holística de la conca. Una dada molt important que s'omet, i que és fonamental per a explicar la reducció d'aigua disponible a les conques, és l'evolució del nombre i volum de les captacions d'aigua que afecten a la conca.

Els boscos també tenen un paper clau en la regulació hídrica, la protecció contra l'erosió i la mitigació del canvi climàtic. Els boscos de ribera, per exemple, contribueixen a la qualitat de l'aigua i a la biodiversitat associada². Només amb una visió territorial a llarg termini, que consideri el bosc com un sistema ecològic interconnectat, es podrà garantir la conservació de la biodiversitat i la sostenibilitat dels ecosistemes forestals.

Quedarien alguns “mantres” més per matisar, tot i que amb la informació aquí compartida segurament no costaria massa treure l'entrellat aplicant una mica de sentit comú i fent una cerca d'informació contrastada.

Propostes

No seria adient acabar aquesta reflexió sense un llistat de propostes, les quals són perfectament factibles i només passarien per una voluntat col·lectiva de reclamar als nostres governants prioritzar el bé comú, el qual hauria d'estar sempre per damunt de qualsevol interès d'un col·lectiu particular. Algunes propostes, a tall d'exemple, fruit de reflexions i experiències pròpies, són:

1. Si la motivació de les actuacions és econòmica, per atendre la demanda del sector forestal (empreses i propietaris), es poden reconduir les actuacions i ajuts a combatre la presència i expansió de les espècies exòtiques de caràcter invasor, que cada vegada ocupen més superfície del nostre entorn natural i deterioren la qualitat de molts ecosistemes.

2. Quan l'objectiu d'una actuació sigui l'aprofitament forestal, que es manifesti amb claredat en el projecte a fi de poder avaluar-lo convenientment i, si s'escau, compatibilitzar-lo, tant pel que fa a la ubicació de l'aprofitament com als condicionants, amb la conservació de la biodiversitat.

3. Pel que fa la prevenció d'incendis, el finançament ha d'anar adreçat a augmentar la vigilància i els efectius professionals per fer front als incendis forestals. La formació i visió en aquest àmbit de la prevenció i extinció dels incendis forestals ha de ser multidisciplinària i incorporar la conservació de la biodiversitat com a principal objectiu.

4. Delimitar grans àmbits, amb entitat i ben connectats, on deixar els boscos en evolució natural, permetent que hi actuïn els processos propis dels ecosistemes forestals, com ara la successió ecològica natural, les interaccions entre espècies i entre individus de la mateixa espècie... Un exemple és la iniciativa de l'entitat ACER 2, que té en custòdia el turó de Montcada: una finca de prop de 100 hectàrees on no es duen a terme treballs forestals i es deixen els ecosistemes forestals en evolució natural, malgrat els intents d'actuar-hi de diferents administracions i col·lectius aliats a la conservació de la biodiversitat. S'hi duen a terme visites guiades.

Montserrat López Molina
Biòloga

1. Brotons, L et al. (2020) Estat de la Natura a Catalunya 2020. Departament de Territori i Sostenibilitat. Generalitat de Catalunya.

2. <https://www.linkedin.com/posts/confederacion-hidrografica-del-cantabrico-desmontamos-mitos-sobre-inundaciones-ugcPost-7394290579251228672-dDzv>

DEPANA manté un programa anual de sortides marines

Com funciona l'albirament de cetacis en llibertat?

Dofins, balenes i caps d'olla han estat observats amb més o menys facilitat en les sortides marines mensuals organitzades per DEPANA, què, juntament amb el gaudi, serveixen per aportar dades importants per a potenciar la protecció d'aquests fascinants animals marins

Els mars i els oceans són els grans desconeguts per a les persones. De fet, el coneixement del medi marí és limitat fins i tot en l'àmbit científic, i per tant encara ho és més per a la ciutadania. Els humans som terrestres per definició, però la relació amb el mar ve de lluny i sempre ens ha fascinat enormement. Per tal de millorar aquest coneixement i fer-ne difusió, DEPANA organitza sortides mensuals amb l'objectiu de fer albiraments de cetacis, els mamífers marins per excel·lència, així com de fauna marina en general.

Per dur a terme l'observació de cetacis en llibertat, s'ha hagut d'obtenir una autorització del Ministeri per a la Transició Ecològica. Aquesta autorització s'atorga a condició de recollir les dades d'albiraments en unes fitxes que s'han de retornar al ministeri semestralment. Això ens ha permès tenir les dades recollides de forma sistemàtica i en aquest article us en presentem un resum.

En 17 sortides a mar realitzades entre gener de 2023 i juny de 2025 hem comptabilitzat un total de 41 albiraments de 6 espècies diferents de cetacis. Cal tenir en compte que les sortides programades no sempre es realitzen, doncs s'han de donar les condicions ambientals i meteorològiques favorables per a la navegació i l'observació. És a dir, necessitem vents de velocitat mitjana menor a 10 nusos (~18,52 Km/h) i onades de mar de fons menors d'un metre. Per motius evidents tampoc es pot sortir amb pluja o boira. Les sortides es fan principalment a la costa del Garraf, per la

proximitat d'uns canons submarins que es troben mar endins i que són el lloc més favorable per a l'observació de fauna marina.

L'espècie més sovint observada

Si considerem l'espècie que veiem més sovint, l'estrella és el **dofí ratllat** (*Stenella coeruleoalba*). L'hem observat en 19 dels 41 albiraments (46%). En 7 ocasions es tractava de grups de més de 30 individus i diverses vegades eren grups d'uns 15 individus. Només comptades vegades n'hem vist menys de 10, confirmant que és una espècie gregària que forma grans grups. A més, hem vist cries amb les seves mares en 5 ocasions. En general els dofins llistats acostumen a acostar-se al vaixell i navegar amb nosaltres una bona estona. Cal remarcar que sempre han de ser els cetacis els qui s'acostin a l'embarcació i no a l'inrevés. La normativa a seguir estableix que només es poden fer acostaments laterals deixant una distància de 60 m.

El **dofí mular** (*Tursiops truncatus*) l'hem observat en 7 ocasions (17%), de les quals 5 amb cries. De les vegades que els hem vist, tres eren en grups de 10 individus, aproximadament, i la resta sempre en

grups menors, confirmant així que aquesta espècie forma grups més petits que el dofí ratllat.

Pel que fa al **rorqual comú** (*Balaenoptera physalus*) l'hem pogut observar en 5 ocasions, de les quals en 4 es tractava d'un únic individu i una única vegada eren 2 (una mare amb la seva cria). Amb una longitud de 20 m. i 70 tones de pes, es tracta del segon mamífer més gran de la terra, només superat per la balena blava. En aquest cas és destacable que el buf (la bafarada que treu quan puja a superfície a respirar) fa una forma de xiprer allargat força característic, que ens permet distingir-lo del buf del catxalot, més rodó i curt.

Una mica més difícil de detectar és el **cap d'olla gris** (*Grampus griseus*), del que n'hem fet 4 albiraments en dues sortides diferents. Això sí, quan els trobem gairebé sempre van en grup. 2 albiraments eren de grups d'uns 10 exemplars, i els altres 2 vam registrar 1 i 3 exemplars. El seu comportament acostuma a ser força indiferent amb l'embarcació i en actitud de descans o d'alimentació. Això ens dona l'oportunitat de fer fotografies de les

Dofí ratllat amb cria. Foto © Jordi Ametlla

“En 17 sortides a mar realitzades entre gener de 2023 i juny de 2025 hem comptabilitzat un total de 41 albiraments de 6 espècies diferents de cetacis.”

“Per mitjà del Projecte Griseus, DEPANA fa públic a la seva web un catàleg de fotografies d’aletes de diferents individus de cap d’olla gris observats en aquestes sortides. Aquest catàleg públic es posa a disposició per ser utilitzat amb finalitats científiques i permet oferir recursos a entitats i persones d’altres projectes relacionats amb aquesta espècie.”

Dos exemplars de Cap d'Olla Gris. Foto © Jordi Ametlla

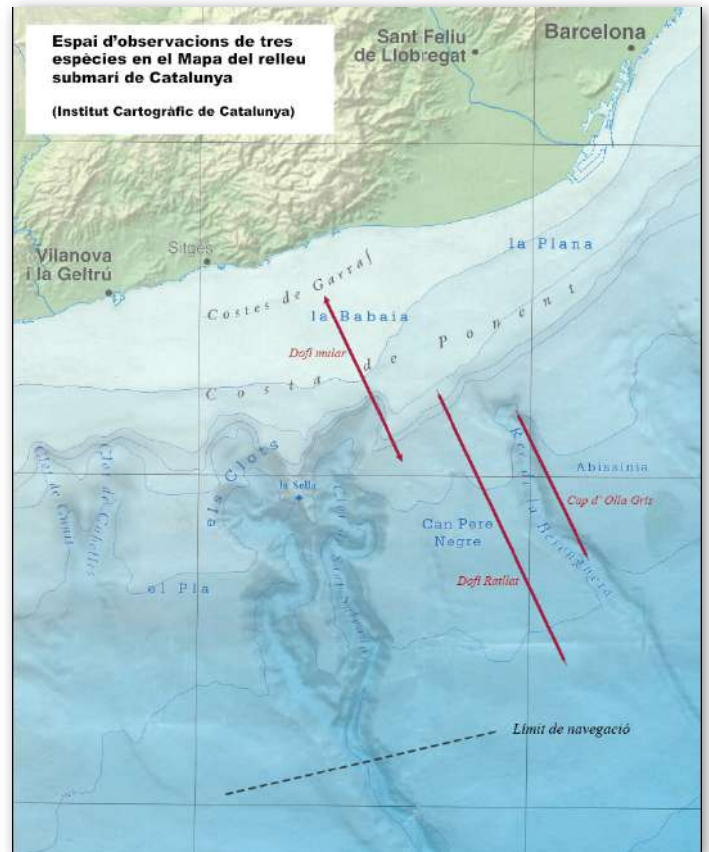

seves aletes i registrar-les per a fer-ne foto-identificació.

El Projecte Griseus

Per mitjà del **Projecte Griseus**, DEPANA fa públic a la seva web un catàleg de fotografies d'aletes de diferents individus de cap d'olla gris observats en aquestes sortides. Aquest catàleg públic es posa a disposició per ser utilitzat amb finalitats científiques i permet oferir recursos a entitats i persones d'altres projectes relacionats amb aquesta espècie, incentivant la participació dels socis.

El **dofi comú** (*Delphinus delphis*), malgrat el seu nom, només l'hem pogut albirar una vegada. Val a dir que va ser una observació excepcional, doncs es tractava d'un grup d'uns 40 individus, amb presència de cries i en descans, amb un comportament tranquil.

Una altra espècie que només hem pogut observar en una ocasió és el mític **catxalot** (*Physeter macrocephalus*), un gran cetaci imponent que tan sols s'alimenta de calamars a les profunditats marines. Vam tenir la sort de veure'n 3 exemplars quan sortien a respirar i en interacció amb el dofí ratllat.

Voldríem esmentar també una altra espècie que vam poder observar prèviament a la presa sistemàtica de dades. Va ser al maig del 2021 quan vam tenir la sort de trobar un cetaci peculiar que és difícil de veure perquè fa capbussades molt llargues i a gran profunditat: l'enigmàtic **zífid de Cuvier** (*Ziphius cavirostris*).

Cal aclarir que les sortides acostumen a durar entre 8 i 9 hores, depenent de l'època de l'any. Això vol dir que a bord passem llargues estones observant la superfície del mar a la cerca d'alguna

pista: un esquitx, una aleta, un reflex, alguna cosa diferent... I quan sentim l'exclamació, *"he vist un esquitx a la una!"*, es produeix aquell moment màgic de tothom mirant a veure si realment es tracta d'un albirament interessant.

Sovint completen aquestes sortides les observacions d'aus pelàgiques, com els frarets o gavots (a l'hivern), i les diverses espècies de baldrigues (tot l'any); i altres observacions de peixos com el peix lluna o bot, tonyines, peix espasa i alguna tintorera. L'estrella dels que no són cetacis, però, és la tortuga babaua. De moment no n'estem fent recollida de dades però l'hem vista en diverses ocasions. Ara que s'ha vist que torna a ser nidificant a Catalunya, ens plantegem de començar a fer-ne recompte.

**Martina Gasull, Paula Mayor,
David Rodés, Lluís Toldrà**
Grup d'Activitats Marines de Depana

Rorcual comú. Foto © Jordi Ametlla

Romà Rigol Muxart

Proper i discret, compartint saviesa, sempre amb disponibilitat

Som molts els que associem la imatge viva d'en Romà -un molt actiu i veterà soci- als records de moltes sortides naturalistes. Ell ha estat i és el responsable de programar i guiar unes activitats -mil·limètricament preparades amb tot detall- puntuals i sempre inoblidables. I això és naturalisme en estat pur? És molt més: el seu és un guiatge que promou el coneixement, l'estimació per la Natura i la defensa del Patrimoni Natural. Doncs, sí: és l'amic Romà.

Ens hem trobat, a casa seva, per parlar, sense presses, un tranquil matí, tot just començada la tardor.

- Si us plau, Romà, pots definir com ha de ser una sortida naturalista?

Hauria de saber transmetre i compartir no només coneixements sinó seducció per la Natura. Sentir i poder viure amb gust aquells moments quan tu ets un element més de l'entorn natural. Però tampoc la Natura s'ha de mirar com un espectacle. He de dir que fent divulgació activa jo m'hi trobo molt bé.

I ho fa: amb el seu inconfusible caminar -de bon excursionista- pausat, amb amples gambades, amb la descoberta constant durant l'itinerari de temes d'interès, donant informació precisa, de nivell científic i amb un ampli ventall de coneixements. I amanint l'explicació amb una riquesa de lèxic que pot arribar a sorprendre a un docent de l'idioma.

Bé sigui una sortida per «descobrir» els ceps més vells del país, admirar i estudiar la flora i fauna d'uns prats subalpins, la vegetació ruderal d'una maltractada riera suburbial, o una pedrera abandonada en fase de

regeneració. Sense deixar d'esmentar algun aspecte cultural de l'itinerari: masia, ermita, arquitectura singular o component geològic.

- I el com dels teus amplíssims coneixements naturalístics?

Em ve de jovenet. L'any 1958, a BCN, vaig néixer -el quart de cinc germans-; un dels grans, aficionat als ocells, a mi, entrat a l'adolescència m'ho va encomanar. I amb la família, als estius, sovint fèiem estades als entorns de Corbera del Llobregat -a Can Canals- i jo trespava per l'Aragall en descoberta per tots aquells boscos, sí. Venim del Baix Llobregat/Martorell.

- Et consideres autodidacta?

Sí, sense cap dubte. Crec poder dir que, partint del «gust per viure la Natura» amb paciència i temps i en solitari, he anat descobrint i aprenent. I així intento seguir. Quan més creus saber, veus molt clar el molt que et falta, sí, sí.

- I llavors tries la Botànica com a centre d'interès?

Hi vaig entrar de ple amb les sortides del «Grup d'Estudis Pujol i Alsina», del CEC, amb els amics Narcís Rucabado i Josep

“El treball de la fusta, el contacte amb aquesta part tan important dels vegetals m'agrada i em segueix agradant”

Nuet, molt bons especialistes. Fèiem inventaris, confecció d'herbaris, publicacions, sessions d'identificació de plantes al microscopi, etc. Però aviat vaig trobar-hi a faltar un punt del tan necessari component naturalista, més integrador. I això, si més no, de fa temps, mirem de fer-ho a les sortides de DEPANA. En sóc soci des del 2007; no he format part de cap Junta Directiva, però procuro col·laborar amb el Grup d'Activitats.

- Però, la teva trajectòria professional quina ha estat?

Acabada l'escola, vaig canalitzar la meua espontània facilitat i afició pel dibuix esquemàtic amb algun curs de disseny gràfic. Vaig treballar uns anys com a retolista en una empresa, especialitzada en rètols comercials fets a mà. Després, voluntàriament, vaig entrar a treballar en una fusteria clàssica, de barri, de les «de tota la vida» fins que em vaig jubilar. El treball de la fusta, el contacte amb aquesta part tan important dels vegetals m'agrada i em segueix agradant, com bé saps tu.

- El teu blog porta un nom molt eufònic, ¿què vols significar?

Mira, *allucdecuc* és l'adaptació al català del «a vista de oruga» una frase ben coneguda dels grafistes per designar -més o menys- una perspectiva molt forçada, arran de terra, i per entendre visualment la morfologia botànica, en detall i en les seves parts més mínimes. A més del microscopi, cal una disposició

Una sortida a la serra de Catllaràs, on un jove cabirol es decideix a acompanyar-nos.
Foto © Jordi Cebrian

Romà ens parla dels vells ceps de vinya a la sortida de les Llabardes. Foto © Jordi Cebrian

anímica que possibiliti fer-se petit i al mateix nivell d'allò que veus. Bàsicament és veure morfologia vegetal i «descriure les formes amb un lèxic adaptat i entenedor». L'escriptor Josep Pla deia: «opinar ho pot fer qualsevol, descriure no.»

- Tens, o has tingut, algun referent pel que fa a la Botànica o la defensa de la Natura? Pius Font i Quer. Ho tinc clar. Una obra científica ingent, feta en circumstàncies humanament gairebé heroiques. Rellegir una i altra vegada qualsevol pàgina del seu «El Dioscórides Renovado / Plantas Medicinales» és trobar sempre un doll de sorpreses agradables, o el Diccionario de Botànica, entre d'altres. Bé, vaja, també vaig passar per l'etapa del Félix Rodríguez de la Fuente, com molts. Queda dit.

Romà examina amb el botànic aragonès Jose Vicente una planta molt rara a Montsó, l'Astragalus exscapus. Foto © Jordi Cebrian

“Com a referent tinc a Pius Font i Quer. Ho tinc clar. Una obra científica ingent, feta en circumstàncies humanament gairebé heroiques.”

- Algun paisatge o espai natural que recordis especialment?

Les muntanyes del Massís dels Ports de Tortosa. I no precisament per haver-hi fet sortides col·lectives, més aviat al contrari. Una assignatura pendent.

- Has conegut algun càrrec públic o polític especialment motivat per la Natura i la problemàtica mediambiental?

Doncs no; encara no he tingut aquesta sort. Seguirem esperant.

- Algun nom de persona d'especial rellevància per Depana?

Salvador Filella. Va ser molts anys Secretari General de Depana, un zoòleg integral, naturalista pràctic, persona entranyable i actiu ornitòleg.

- Alguna planta o espècie preferida ?

La farigola. Amb una gran àrea geogràfica i sense subespècies vàlides.

- Algun ocell ?

L'oreneta comuna, la «de pagès».

- Vols recordar ara alguna imatge emotiva que mantinguis viva?

Te'n diré tres:

1. La meua primera troballa de l'orquídia *Spiranthes spiralis/autumnalis*.
2. Una excepcional observació de mosquer menut, *Empidonax minimus*, un rar divagant nordamericà.
3. La roureda de l'obaga de l'Aragall, malauradament ja desapareguda.

(Les tres són de fa temps, dels entorns del Baix Llobregat)

- Alguna reflexió o consell per a la trajectòria futura de Depana o per commemorar els ja propers 50 anys de la fundació de l'entitat ?

Doncs... sort i salut !! i per la meua part, intentar ser constant, pacient i coherent i potser també allò dels petits gestos, no creus?

Moltes gràcies Romà, i fins aviat.

Joan Cuyàs Robinson

El projecte Life Resque Alpyr aspira a frenar la degradació d'aquests hàbitats

El repte de conservar els ecosistemes aquàtics d'alta muntanya

Introducció d'espècies de peixos no autòctons, sobrepastura, abandó de pràctiques tradicionals i aforestació silenciosa. Aquests són alguns dels factors que han degradat els hàbitats d'aigua dolça de les serralades alpines i pirinenques. El projecte europeu LIFE RESQUE ALPYR actua sobre quatre espais Natura 2000 amb l'objectiu de revertir aquesta tendència i recuperar la biodiversitat d'estanys, molles i prats humits d'alta muntanya.

Els ecosistemes aquàtics i semiaquàtics d'alta muntanya com estanys, torberes, molles i prats humits, són veritables tresors naturals, tot i ocupar una extensió relativament petita. Són hàbitats extremadament fràgils, amb una flora i fauna adaptada a un cicle estacional molt marcat.

En les darreres dècades, aquests ecosistemes han patit un deteriorament ecològic accelerat. La introducció de peixos no autòctons, com diverses espècies de truita i del veró (*Phoxinus spp.*) en estanys que pel seu origen glacial no en tenien, ha provocat la desaparició de les poblacions d'amfibis, la disminució de la diversitat d'invertebrats aquàtics i amenaça les praderes de macròfits que creixen en el fons d'alguns d'aquests estanys, ja que la presència de peixos altera les xarxes tròfiques i afavoreix l'eutrofització de les seves aigües. A més a més, l'impacte de les introduccions també pot tenir conseqüències sobre la fauna terrestre que viu associada a aquests ambients com aus, ratpenats i petits mamífers que depenen dels insectes aquàtics com a font d'aliment. Paral·lelament, l'accés descontrolat del bestiar a estanys i molles ha contribuït

Circ de Dellui - Estany d'actuació del projecte. Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Foto © Marc Ventura-LIFE RESQUE ALPYRF

a la fertilització per nutrients, la compactació del sòl i la regressió de la vegetació i l'aforestació natural de pastures per abandonament de la gestió tradicional ha transformat prats humits en boscos, reduint l'hàbitat disponible per moltes espècies.

Un projecte europeu per revertir la situació

En aquest context, el projecte **LIFE RESQUE ALPYR** (2022-2026), coordinat des del Centre d'Estudis Avançats de

Blanes (CEAB-CSIC) i cofinançat per la Unió Europea, té com a objectiu millorar l'estat de conservació d'hàbitats i espècies de flora i fauna d'alta muntanya en quatre espais de la xarxa Natura 2000 situats a les regions alpines dels Pirineus a Aigüestortes i a l'Alt Pallars, i dels Alps d'Itàlia a Gran Paradiso i a Mont Avic. Aquest objectiu general es vol aconseguir duent a terme una sèrie d'accions que inclouen eliminar els peixos introduïts de 10 estanys dels Pirineus i de 12 estanys dels Alps d'Itàlia, fet que afavoreix la recuperació de la diversitat d'invertebrats

Els Tres Estanys, amb l'estany de baix més verd degut a la major densitat de veró. Al del mig, el veró ha estat eliminat expressament per mostrar el canvi en la transparència.

Parc Natural de l'Alt Pirineu

Foto @ Marc Ventura LIFE RESQUE ALPYR

El veró als estanys de Tres estanys. Foto © Marc Ventura-LIFE RESQUE ALPYRF

Recollint mostres per caracteritzar la biodiversitat dels estanys. Estany de tres estanys de dalt. Foto © Marc Ventura LIFE RESQUE ALPYR

aquàtics i d'amfibis com la granota roja (*Rana temporaria*), el tòtil (*Alytes obstetricans*), el tritó palmat (*Lissotriton helveticus*) i el tritó pirinenc (*Calotriton asper*) i beneficia també ratpenats, aus com la merla d'aigua (*Cinclus cinclus*) i mamífers insectívors com la musaranya aquàtica (*Neomys fodiens*) i l'almesquera (*Galemys pyrenaicus*). S'actua sobre estanys, torberes, mollerres i prats humits, millorant-ne l'estat tròfic i estructural a través de l'exclusió del bestiar, la gestió forestal mitjançant la tala selectiva i la recuperació de la sega tradicional. El projecte també vol desenvolupar i optimitzar mètodes d'eradicació de peixos i elaborar protocols de bones pràctiques per a la gestió d'hàbitats i espècies. A més, es vol impulsar la sensibilització sobre els impactes de la introducció de peixos, l'abandonament de pràctiques tradicionals de dall i el valor ecològic de les mollerres.

Actuacions destacades sobre el terreny

Les accions més ambicioses del projecte inclouen l'eradicació del veró en estanys mitjans tant als Pirineus com als Alps amb tècniques mecàniques que inclouen la pesca amb xarxes, pesca elèctrica al litoral i trapes de tipus barbol. Les tècniques mecàniques però, no sempre

donen resultats satisfactoris quan hi ha veró. Per aquest motiu, en tres dels estanys dels Pirineus que tenen veró, s'ha explorat un mètode alternatiu com és l'utilització de rotenona, que és un ictiocida d'origen natural i que és biodegradable.

Resultats i aprenentatges inicials

Tot i que el projecte encara està en curs, les primeres torberes restaurades mostren signes de regeneració i estabilització hidrològica i també s'han començat a observar resultats prometedors en els ecosistemes lacustres. La recuperació de la transparència de l'aigua és un dels resultats més vistosos que es produeix per la reducció de la biomassa d'algues que te lloc quan eliminem els peixos dels estanys. Però el grup d'organismes amb una resposta més clara a l'eliminació dels peixos són els amfibis, les larves dels quals tornen a aparèixer als estanys, i els macroinvertebrats del litoral, que responen amb un augment de la riquesa de taxons. També tenim bons resultats de la primera prova pilot d'eradicació de veró utilitzant rotenona, realitzada a l'estany de Manhèra a la Val d'Aran la tardor del 2024. L'actuació va tenir èxit, ja que s'ha aconseguit eradicar el veró i l'estany està recuperant la seva biodiversitat amb la recolonització

d'amfibis i diferents espècies d'invertebrats com algunes libèl·lules que havien desaparegut amb la introducció del veró.

Un model replicable per a tota Europa

Un dels valors afegits del projecte és la seva voluntat de transferibilitat. Per primera vegada, s'estan aplicant tècniques d'eradicació de peixos en estanys de mida mitjana i gran, tradicionalment considerats massa complicats per intervenir-hi. A més, s'estan elaborant protocols compartits entre territoris alpins i pirinencs per a la gestió de pastures i prats humits, amb potencial d'escalabilitat a altres regions muntanyoses d'Europa.

De cara al futur, s'espera consolidar els resultats amb un seguiment ecològic a llarg termini i facilitar l'adopció de les millors pràctiques dins la xarxa Natura 2000. El projecte representa, doncs, un model replicable per a la restauració d'ecosistemes de muntanya, integrant ciència, gestió i compromís social.

**Teresa Buchaca Estany, Quim Pou Rovira,
Marc Ventura Oller**
Projecte LIFE RESQUE ALPYR

Pesca elèctrica. Foto @ Marc Ventura-LIFE RESQUE ALPYR

Tritó pirinenc (*Calotriton asper*). Estanyet Dellui. Foto @ Marc Ventura LIFE RESQUE ALPYR

El discurs polític i la batalla judicial a Europa

El llop: el depredador necessari

El llop exerceix un paper crucial en els ecosistemes europeus, actuant com a regulador natural de les poblacions d'herbívoros i contribuint a l'equilibri ecològic. La seva presència ha generat controvèrsies, sobretot en el món agrari i polític.

D'estrictament protegit a protegit

El desembre de 2024 la Unió Europea va decidir rebaixar l'estatus de protecció del llop d' estrictament protegit a simplement protegit sota el Conveni de Berna. Aquesta rebaixa va ser ratificada pel Parlament Europeu el maig de 2025, fet que permet als estats membres gestionar les seves poblacions de llops amb més flexibilitat, inclosa la possibilitat d'autoritzar-ne la caça.

La mesura va ser impulsada arran d'un cas mediàtic a Alemanya, on la presidenta de la Comissió Europea, Ursula von der Leyen, va demanar públicament revisar la protecció del llop després de la mort del seu poni, Dolly, suposadament atacat per un llop. A partir d'aquí, entitats com COPA-COGECA van aprofitar el cas per promoure un canvi legislatiu que reclamaven des de feia temps.

El lobby agroramader

COPA i COGECA —que representen, respectivament, organitzacions agrícoles i cooperatives de tota la UE— han liderat la pressió per rebaixar la protecció del llop. En conjunt, representen més de 22 milions d'agricultors i més de 22.000 cooperatives agrícoles. Ambdós grups han cultivat una estreta relació amb el lobby cinegètic europeu. L'aliança amb caçadors i ramaders extensius ha augmentat la pressió política, culpant el llop de les pèrdues econòmiques del sector.

Ramaderia industrial vs. ramaderia extensiva: una relació desigual

Un dels principals focus del conflicte amb el llop és protagonitzat per la ramaderia extensiva. Els petits ramaders que pasturen a camp obert afirmen estar exposats a la depredació dels seus

animals. Tot i això, aquesta queixa sovint amaga un conflicte més profund: la ramaderia extensiva està sent desplaçada per la ramaderia industrial. L'agroindústria, amb la seva producció intensiva i preus baixos, ha fet cada vegada més inviable la subsistència del model extensiu. Sovint, els grans actors del sector industrial alimenten les queixes contra el llop per desviar l'atenció del veritable problema: la competència deslleial que ells mateixos generen.

La ramaderia extensiva depèn del suport polític de la indústria per accedir a la PAC o influir en les normatives que l'afecten.

A més, com seguidament comprovarem, el nombre real d'atacs del llop sobre el bestiar representa una fracció molt petita del total de baixes de la ramaderia extensiva.

Llop ibèric. Foto @ Oriol Muntané

Grup de llops ibèrics en entorn natural montanyós. Font: Animalia.bio (CCO).

“En lloc de protegir la biodiversitat i compensar adequadament els petits productors, l’actual sistema d’indemnitzacions alimenta l’hostilitat contra un animal clau per a la salut dels ecosistemes europeus”

Impacte del llop en la ramaderia de la UE

A la UE els llops causen aproximadament uns 65.500 atacs anuals a ramats. En termes percentuals, els llops maten només el 0,065% del bestiar oví i caprí europeu, menys del 0,02% del total.

Aquestes dades no distingeixen entre ramaderia industrial o extensiva; provenen de registres generals d’atacs. La mortalitat ramadera deguda a malalties, maneig, accidents o depredadors no predadors és molt més alta: en zones extensives pot arribar al 5 % anual, com a referència regional. En resum, els llops representen una quota molt reduïda (<0,1 %) del total de morts en el bestiar de la UE, i resulta encara menor si es consideren tots els tipus d’animals de granja.

Les indemnitzacions, una cortina de fum

La pressió del sector ramader extensiu ha permès instaurar un sistema d’ajudes i indemnitzacions per atacs de llop. Com a prova, el Grup de Treball de la Generalitat sobre la gestió del llop, taula de la qual tant DEPANA com LIBERA! en formàvem part, i de la qual vam haver de sortir en considerar que la veu predominant era la del sector ramader i no pas la de l’ecologisme ni la defensa animalista.

En definitiva, això ha estat instrumentalitzat per la ramaderia industrial, que dona suport a aquest discurs per guanyar aliats a les institucions i evitar que es reguli el seu model de producció. En lloc de protegir la biodiversitat i compensar adequadament els petits productors, aquest sistema alimenta l’hostilitat contra un animal clau per a la salut dels ecosistemes europeus.

Espanya: contradiccions polítiques i concessions al lobby

El març de 2025 el Congrés dels Diputats va aprovar una esmena que elimina la protecció especial del llop al nord del Duero, permetent-ne la caça. Aquesta decisió va ser impulsada pel Partit Popular i va comptar amb el suport de Vox, de Junts per Catalunya i del PNB. La unió entre Junts, PP, Vox i PNB per permetre matar

llops a Espanya ha estat àmpliament criticada pels experts i pels sectors ecologistes, que la considerem una mesura política i incomprensible. Especialment paradoxal resulta l’actitud de Junts, que dona suport a una política de caça mentre a Catalunya només hi ha entre quatre i cinc llops mascles solitaris, sense reproducció estable i que no representen cap perill per a la ramaderia extensiva catalana.

Aquest vot favorable per part de Junts contrasta amb la postura del PSOE adoptada el 2021: en aquell moment, el PSOE incloïa el llop al Llistat d’Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial, prohibint-ne la caça a tot el territori estatal. Quan governava amb Podemos, el PSOE va impulsar la protecció del llop per acord polític. Sense Podemos al govern, el partit ha relaxat aquesta posició i ha permès noves captures.

Encara més contradictori és que en comunitats governades pel PSOE —com Castella i Lleó— ara que aquesta coalició a nivell nacional ja no existeix, ja s’hagin autoritzat o promogut captures, malgrat que fos el mateix partit qui havia liderat la protecció del llop a nivell estatal.

Catalunya, la paradoxa d’un enemic invisible

A Catalunya hi ha uns pocs llops solitaris, però la Generalitat aplica polítiques de control desproporcionades. Encara més si es considera que

“A la UE els llops causen aproximadament uns 65.500 atacs anuals a ramats.

En termes percentuals, els llops maten només el 0,065% del bestiar oví i caprí europeu, menys del 0,02% del total. La mortalitat ramadera deguda a malalties, maneig, accidents o depredadors no predadors és molt més alta”

Llop adult en primer pla. Font: Rawpixel

els beneficis del retorn ecològic del llop són enormes: contribueix a l'equilibri dels herbívors salvatges, evita la sobreexplotació dels prats i afavoreix la biodiversitat.

El front judicial: Luxemburg com a camp de batalla

El 6 de desembre de 2024 es va presentar davant del Tribunal General de la Unió Europea la demanda T-634/24, impulsada per l'organització italiana Green Impact ETS, juntament amb Earth ODV, LNDP Animal Protection, One Voice i Nagy Tavak. L'acció sol·licita l'anul·lació de la Decisió (UE) 2024/2669, que havia autoritzat el vot favorable de la UE per rebaixar la protecció del llop en el Conveni de Berna. La demanda, redactada per l'advocat Luca D'Agostino, acusa el Consell i la Comissió d'haver actuat sense base científica i amb motivacions polítiques. Entre els seus al·legats hi figuren: la violació del principi de precaució i de l'ús de la millor ciència disponible; la ignorància deliberada dels informes científics de la Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) i del Wildland Research Institute; i l'ús indegut de l'informe Blanco &

Sundseth (2023), un document sense revisió per iguals que va servir de base per justificar la reclassificació esmentada. El Consell va actuar ultra vires (és a dir, més enllà de les competències o fora dels poders atorgats), amb finalitats polítiques i no científiques, argumenten els demandants. El canvi d'estatus de protecció del llop no només manca de fonament tècnic, sinó que amenaça l'estabilitat dels ecosistemes europeus.

Ciència contra política: l'informe que va dividir Europa

La peça clau del litigi és l'informe Blanco & Sundseth (2023), elaborat per a la Comissió Europea. Segons Fisher (Leeds) i Randi (Aalborg), l'informe és inconsistent i no pot justificar la rebaixa del llop. Tot i així, la Comissió va basar en aquestes dades la seva proposta de reclassificació. La revisió Fisher-Randi conclou que la meitat de les subpoblacions de llops a Europa continuen en un estat de conservació desfavorable i que la depredació sobre el bestiar representa només el 0,065 % anual, un impacte ínfim que pot mitigar-se amb mesures de prevenció.

El segon front: Alemanya entra en escena

Dues associacions han presentat una nova demanda davant el Tribunal General de la Unió Europea, impugnant la directiva que va incorporar la rebaixa de protecció del llop al dret comunitari. L'acció judicial amplia el front legal obert contra la decisió i reflecteix el creixent desacord entre governs i organitzacions conservacionistes dins de la Unió Europea.

Una xarxa transnacional de resistència

Una coalició de 75 organitzacions de diferents països treballa de manera coordinada per defensar la protecció del llop i la coherència del dret ambiental europeu. La defensa legal no està sola: aquesta xarxa representa la força col·lectiva d'aquells que, més enllà de les fronteres, mantenen viva la resistència davant la pressió política i la pèrdua de biodiversitat.

El fons del conflicte: el dret ambiental europeu en joc

Més enllà de l'animal que el protagonitza, aquest litigi posa a prova la coherència del dret ambiental de la Unió Europea. Les demandes davant el Tribunal General invoquen la jurisprudència recent del TJUE, que estableix que les espècies amb estat de conservació favorable han de ser protegides contra qualsevol deteriorament i que les excepcions per danys o conflictes rurals han de tramitar-se mitjançant derogacions específiques, no mitjançant rebaixes legislatives globals.

“A Catalunya hi ha uns pocs llops solitaris, però la Generalitat aplica polítiques de control desproporcionades. Encara més si es considera que els beneficis del retorn ecològic del llop són enormes: contribueix a l'equilibri dels herbívors salvatges, evita la sobreexplotació dels prats i afavoreix la biodiversitat”

“A Europa els atacs de llops a humans són extremadament escassos. En les últimes dècades no s’han documentat atacs mortals, ni tan sols incidents greus que posessin en risc la vida humana. Això reforça la idea que el llop pot conviure amb l’ésser humà sense representar una amenaça directa per a la seva seguretat”

Llop ajagut a l’herba, detalls de pelatge. Fuente: wallpaper HD

El llop i la seva relació amb els humans

A Europa els atacs de llops a humans són extremadament escassos. En les últimes dècades no s’han documentat atacs mortals, ni tan sols incidents greus que posessin en risc la vida humana. Això reforça la idea que el llop pot conviure amb l’ésser humà sense representar una amenaça directa per a la seva seguretat. Mentre altres grans depredadors com els óssos o els linxs són molt més difícils de gestionar en un continent densament poblat, el llop s’ha mostrat capaç d’adaptar-se, evitant activament la presència humana.

Caça humana vs. depredació natural

Sovint es justifica la caça com una eina de gestió de la fauna salvatge, però nombrosos estudis demostren que aquesta pràctica altera profundament el comportament dels herbívors. El soroll, la presència humana armada i la pressió constant al territori provoquen que els ungulats es desplacin dels seus hàbitats naturals i modifiquin les seves rutes d’alimentació. Aquesta alteració redueix la seva disponibilitat com a preses per als depredadors naturals, com el llop, que es veu obligat a adaptar la seva dinàmica de caça i el seu espai vital.

En diversos estudis efectuats a Castella i Lleó i a la Serra de Guadarrama s’ha comprovat que entre el 70 % i el 85 % de la dieta del llop correspon a ungulats silvestres, sobretot senglars, cabirols i cérvols, mentre que el bestiar domèstic només representa una fracció marginal, entorn del 15–30 %.

Epíleg: el símbol d’un continent

A l’espera de la sentència, prevista pel 2026, el llop europeu s’ha convertit en molt més que un depredador en disputa. És el reflex d’un continent dividit entre la tradició rural, la ciència ecològica i la política populista. Als boscos d’Alemanya, Itàlia o Espanya, els llops segueixen el seu rastre aliens als litigis humans. Però a Luxemburg, Brussel·les i Estrasburg, el seu futur es decideix als despatxos: entre informes científics, principis jurídics i campanyes mediàtiques. Defensar el llop és defensar la credibilitat ecològica d’Europa.

Conclusió: un aliat natural, no un enemic

El llop és un regulador de les poblacions d’herbívors, cosa que fa ecològica i gratuïtament de manera eficaç i biològicament valuosa. No mata per plaer, sinó per necessitat. La seva caça no resol els problemes estructurals del camp ni substitueix les polítiques rurals que haurien de donar suport als petits ramaders davant dels abusos del model industrial. En lloc de convertir-lo en boc expiatori, hauríem d’aprendre a conviure-hi, com ho vam fer durant segles, i aprofitar el seu paper com un dels pocs grans depredadors compatibles amb la vida moderna a Europa.

Alfred Colomera

Fotografia frontal de la cara d’un llop. Fuente: GoodFreePhotos

NEIX EL PRIMER POLLET D'ÀGUILA MARINA

Ha nascut el primer pollet d'àguila marina *Haliaeetus albicilla* al nord d'Espanya. Suposa un pas endavant en l'ambició i costós projecte de reintroducció d'aquest poderós rapinyaire. El *Proyecto Pigargo* —nom castellà de l'espècie— va ser impulsat per l'associació GREFA a Astúries l'any 2021, tot comptant amb el suport del Ministeri de Transició Ecològica, però alhora ha estat rebut amb crítiques per una part del moviment ecologista ibèric, que ho considera innecessari o inclús contraproduent. El naixement d'aquest poll s'ha produït en un punt no determinat del nord de Castella-Lleó, en un ambient adient per al bon desenvolupament de l'espècie. El niu on ha nascut el pollet, que és un mascle, ha estat marcat amb un gps. Els pares són el mascle Pimiango i la femella Mansolea, tots dos de quatre anys d'edat, i els seus noms fan honor a la població asturiana que acull el projecte i al seu dialecte respectivament.

PRIMER LINX IBÈRIC AL PIRINEU

L'Associació per a la defensa del llop i l'ós al Pirineu ha detectat per primera vegada un linx ibèric al Pirineu. Això ha estat possible gràcies a unes càmeres de fototrampeig i seguiment, col·locades per vigilar la presència al Pirineu del llop i l'ós bru. Segons aquesta associació, la troballa suposa una fita històrica, atès que fins ara no s'havia documentat la troballa de cap linx, més enllà de la possible presència de l'altre espècie de linx, el linx boreal, que va desaparèixer dels Pirineus fa moltes dècades. La càmera de fototrampeig estava instal·lada en una zona de prats amb arbres dispersos a 1.750 m. d'altitud, en un espai poblat d'isards, cabirols i marmotes.

D'altra banda, aquest octubre passat hem sabut per la premsa del naixement d'una nova iniciativa a favor del linx. *Monegros por el Lince* agrupa a veïns, professionals, agricultors, ramaders i tècnics que aposten per a la introducció del felí com una reparació històrica amb el territori i com un possible impuls per a dinamitzar l'activitat econòmica i turística de la zona; però encara no sabem la posició del sector científic i acadèmic al respecte.

GUATLLA, NO ES POT CAÇAR

La guatlla, aquesta petita gallinàcia que sentim més que veiem, amb el seu peculiar cant tremolós, procedent d'un camp de dall o un cultiu de gramínies, cada vegada és més escassa a la península Ibèrica. Segons dades del programa SACRE de SEO Bird Life l'espècie hauria patit

Foto © Ruben (lnaturalists.org)

una davallada del voltant del 50%, la qual cosa seria suficient per ser inclosa en el Catàleg d'espècies amenaçades. Malgrat que la petició de treure la guatlla de la consideració d'espècie cinegètica va ser admesa pel comitè científic del Ministeri per a la Transició Ecològica, la pressió dels lobbys de la cacera ho ha impedit fins ara. La lluita dels moviments ecologistes i l'evidència científica aportada per un seguit d'estudis de les seves poblacions s'han de mantenir fermes per aconseguir que les guatlles tornin a ser freqüents als nostres camps i cultius i que deixin de ser l'objectiu de la voracitat insaciable dels caçadors. El cas de la guatlla és força similar al de la tórtora vulgar, on la moratòria de la seva caça promoguda per la Unió Europea també perilla a causa de la pressió del sector cinegètic.

TRES CADELLS DE LLOP NEIXEN UN SEGLE DESPRÉS A CATALUNYA

Després de més de cent anys, el llop torna a criar a Catalunya. Els Agents Rurals han confirmat la presència d'una llopada formada per dos adults i tres cadells nascuts aquesta primavera entre l'Alta Garrotxa i l'Alt Empordà. Es tracta d'un fet històric que marca el pas de l'espècie de "extinta com a reproductora" a "en perill d'extinció", fet que obliga la Generalitat a redactar un pla de recuperació. Els cadells, seguits de prop, s'alimenten de fauna salvatge i fins ara no s'han registrat danys en ramats. Els agents rurals fan un seguiment estret de la manada per conèixer-ne l'evolució i protegir-la de visites inoportunes i/o perilloses per a la seva seguretat. El retorn del llop és una bona notícia per a la biodiversitat de Catalunya i un símbol de l'equilibri ecològic que la natura intenta restablir.

AZNALCÓLLAR POT TORNAR A OBRIR

El vessament de residus tòxics de la primavera de l'any 1998 va provocar la pitjor catàstrofe ecològica al parc Nacional de Doñana i el seu entorn. Recordem que es va trencar una bassa de residus tòxics que va provocar l'abocament d'entre 5 i 8 milions de m³ de llots i aigües àcides, amb una gran concentració de metalls pesants, afectant a diversos cursos fluvials, alguns dels quals flueixen al parc natural de Doñana. L'empresa sueca propietària de l'explotació mai no va pagar pels monstruosos danys ocasionats. Gairebé trenta anys després la Junta d'Andalusia ha autoritzat el projecte d'explotació presentat per la companyia minera los Frailes per reprendre l'activitat minera a la mina d'Aznalcóllar. En paraules del conseller d'Indústria, Energia i Mines de la Junta, aquesta reapertura suposaria una revitalització econòmica indispensable per al municipi i tota la regió. Aquesta inversió, al voltant de 500 milions d'euros, podria generar 200 llocs de treball per un període de vida de la mina d'uns 20 anys. L'obertura de la mina estaria prevista per a finals de 2027 i hauria de permetre l'extracció de diferents minerals com ara plom, coure i zinc, especialment. Però els grups ecologistes, com Ecologistas en Acción, alerten que l'acumulació de residus tòxics a la llera del riu Aznalcóllar provocaria una contaminació molt greu de les aigües subterrànies de l'aquífer i de tota la conca del riu Guadiamar, amb conseqüències funestes per a tot el parc nacional de Doñana, i que el més raonable és aturar el projecte de bon començament. Un cop més, davant del dilema entre afavorir el rendiment econòmic o prioritzar la protecció del medi ambient, el segon vector és sempre menystingut pels responsables polítics; i així ens va.

LES GRUES SE'NS MOREN

Més de dues mil grues *Grus grus* han aparegut mortes en pocs dies en uns aiguamolls propers a Berlín. Un equip de voluntaris, degudament equipats, es van ocupar de recollir i retirar el munt d'aquestes aus mortes. El pas de les grues per aquests aiguamolls és un espectacle anual que reuneix a milers d'ornitòlegs alemanys i d'altres països d'Europa. Per desgràcia aquest cas no és ni molt menys l'únic. A França, a la zona del Lac du Der, cada dia durant la darrera setmana d'octubre es van trobar unes 50 grues mortes. També a la llacuna aragonesa de Gallocanta han aparegut exemplars morts o agonitzants. El causant d'aquestes morts, que no només afecta les grues sinó també a d'altres ocells i inclús a alguns mamífers, és el virus H5N1, una forma de grip aviar molt letal. La situació és molt i molt preocupant. Potser ens trobem davant d'un desastre ambiental del qual només estem veient el seu principi.

ELS CAÇADORS MÉS SANGUINARIS

Com informava el periodista Rafa de Miguel a El País el passat mes de juliol, tres caçadors espanyols figuren entre els vint caçadors més exterminadors del món, segons apunta una ONG britànica, que impulsa la prohibició total de la caça esportiva. D'aquests tres caçadors espanyols, un és l'expresident de Sanitas, al qual se li atribueixen la mort d'almenys 2000 animals d'unes 420 espècies de caça major, i que inclou animals tan escassos com un tigre a Tailàndia o un rinoceront blanc abatut a Sudàfrica, així com 14 elefants. Aquest señor ocupa l'octava posició en el rànking dels caçadors més mortífers. El segon caçador esmentat en aquest informe és el cofundador del bufet d'advocats Larrauri i Martí, que té el penós honor d'haver abatut 258 espècies de caça major, inclosos quatre elefants. Però qui és porta el fastigós rècord del major caçador de trofejos de tots els temps és també un espanyol, fill d'un cirurgià valencià, al qual se li atribueixen més de quatre mil peces confirmades, entre elles 1300 elefants o 340 lleons. No és pot afegir res més.

MENYS PLUGES A L'AMAZÒNIA

Un reportatge publicat pel New York Times el passat mes de setembre evidencia una veritat esfereïdora, que l'immens pulmó verd de l'Amazònia està perdent la seva imprescindible capacitat per produir pluges. La raó va més enllà del canvi climàtic i està íntimament relacionada amb la brutal desforestació que pateix la selva amazònica a Brasil i a tota la conca del riu. La immensa massa d'arbres de la selva alliberen humitat a l'atmosfera, tot generant grans núvols convectius que descarreguen pluja intensa sobre els boscos, els rius i els llacs. Però des de fa un temps aquest cercle ha quedat alterat; menys arbres significa menys pluja, més facilitat de que es produeixin incendis desbocats i més sequera on ningú abans hauria pensat que es pogués donar. Extenses àrees del Brasil pateixen de forma dramàtica aquesta manca de pluges, que perjudiquen tant els ramaders com els camperols com, sobretot, les poblacions indígenes. I les conseqüències no triguen en aparèixer: els rius es tornen menys navegables, la pesca es redueix dràsticament i els cultius es malmeten per falta d'aigua. Els científics ho tenen molt clar: la suma del canvi climàtic global i la tala indiscriminada de la selva està alterant de manera irreversible la dinàmica de les pluges del major pulmó verd de la Terra, amb conseqüències devastadores per a tot planeta.

UNA NOVA ESPÈCIE D'ESCORPÍ

La passada primavera, l'aracnòleg francès Eric Ythiervivent va fer un anunci sorprenent: es tracta del descobriment i descripció l'any 2021 d'una nova espècie d'aràcnid endèmic dels Pirineus orientals, que ha estat batejat amb el nom científic de *Buthus pyrenaicus* Ythier, que suposa la primera cita d'aquest escorpí al portal INaturalist. És semblant a l'escorpí groc *Buthus occitanus*, del qual es diferencia per diversos trets morfològics. A Catalunya Nord aquest escorpí ha estat observat en indrets de muntanya entre els 500 i els 1.100 m., mentre que *Buthus occitanus* tendeix a ocupar hàbitats per sota del 300 m. Ocupa sectors de vegetació mediterrània, amb estius secs i poc plujosos, però també es troba en ambients molt més humits, amb roureda i altres arbres caducifolis. Per a més informació es pot consultar el document en pdf de faunitaxys a https://hal.science/hal-03453114v1/file/Faunitaxys_f121.pdf

Foto © Faunitaxys

NIUS ARTIFICIALS PER AL VOLTOR NEGRE

Un nou projecte aspira a afavorir les poblacions de voltor negre *Aegypius monachus* al Prepirineu català. Es tracta del projecte Cust Forest, finançat per la Fundació Biodiversitat i que preveu la instal·lació de vuit nius artificials per a voltor negre sobre una sèrie d'arbres situats de forma estratègica, juntament amb cinc grans figures que simulen aquests rapinyaires. L'objectiu d'aquestes figures és que actüin d'efecte crida per convidar als voltors que sobrevoen la zona a què s'instal·lin en aquests nius i puguin niar sense disturbis. Actualment, el voltor negre només nidifica a la serra de Boumort, on s'han comptabilitzat 19 parelles, però exemplars aïllats es poden veure per tots els Prepirineus i fins i tot a Osona. Perquè el projecte pugui funcionar s'ha establert un acord amb el Cos d'Agents rurals de la Generalitat de Catalunya, i en particular amb el grup de muntanya del Pirineu, per a que mantinguin un discret control sobre aquests nius artificials. També es faran actuacions de millora de l'hàbitat. Protegir aquests carronyaires comporta beneficis per a moltes altres espècies de fauna i flora autòctons. Font: Creaf

Periodista, filòleg, crític literari, assagista, historiador cultural, lingüista, ...

Julià Guillamon

Escriptor

«L'atzavara i el blet»; «Vade retro, seneci invasor»; «Les cuques»; «El trilema del roure»; «Les hores noves»; «Una història increïble»; «Et conec, herbeta que et dius seneci», etc. Són alguns títols, prou suggerents, dels seus nombrosos llibres, i de la seva columna setmanal a La Vanguardia, entre d'altres publicacions.

Capítols curts, de lectura fàcil i amb llenguatge planer que enganxa, el confirmen com a molt bon escriptor i observador, capaç de descriure, a freq de la perfecció, paisatges, ambients, persones o fets, i també plantes o bestioles, com un expert naturalista.

Amb una sòlida formació universitària de Lletres, aviat va derivar al camp del periodisme professional, en el qual segueix actiu. I pel que fa als seus coneixements naturalístics, ell no es considera autodidacta, i en edat escolar va ser un bon estudiant de «Ciències Naturals». Sovint ara, com a escriptor, i entre línies, sap derivar aquests coneixements –subtilment– allà on toca, a reflexions filosòfiques, socials i fins i tot psicoanalítiques.

Sens dubte li escau el qualificatiu d'escriptor d'alt nivell, però amb els adjectius usuals, és «difícilment etiquetable».

– *Natura com a pretext?*

Potser en algun cas sí, però no necessàriament. Cal saber que ja de jove i treballant amb la meua família els mesos d'estiu, en un senzill Hostal d'Arbúcies a tocar del Montseny, per a mi la Natura –el bosc– ha estat sempre una normalitat, una immersió molt propera a tots els aspectes de la meua vida.

– *Allí vas conèixer persones que consideres referents?*

Mira, de referents, que puguem dir-ne «típics», penso que no en tinc ni n'he tingut mai. Però de la Lourdes, una masovera extraordinàriament sàvia, sí puc dir que en vaig aprendre molt. En concret: de l'immens món dels bolets.

Aquest coneixement a ras de terra el valoro molt. Com també el d'un pastor d'un vell mas proper, capaç de conèixer pels noms ancestrals totes les herbes, herbetes, mates, arbres, plantes, sí. En altre nivell,

he estat amic d'anys, i ho sóc, d'en Ramon Folch¹, persona molt conseqüent i bon científic.

– *Ets autodidacte, oi?*

No exactament. Jo en la primera edat escolar, ja m'interessava molt per les «Ciències Naturals». Pels altres títols acadèmics et puc dir que vaig viure plenament com a estudiant a les corresponents Facultats de Lletres, encara a l'edifici vell de la UB. Tinc records personals inesborrables del seu magnífic i llavors encara poc conegut jardí històric.

– *Vas ser capaç d'identificar les més de 100 «cuques» del teu llibre?*

No és ben bé així. Abans d'escriure consultava sempre alguna guia, però gairebé durant tota la primera part del llibre, són els menuts que m'acompanyaven els que feien les troballes i jo m'havia d'espavilar a situar amb el nom correcte les cuques trobades, com a elements importants del text. A partir de la segona part, és diferent. El greu

vessament cerebral de la Cris, ho va canviar tot: ja les persones són les cuques i aporten reflexions. Sortosament, passats uns anys, ella i jo hem entrat en una etapa de lenta, però innegable, recuperació i adaptació. Els meus textos, penso jo, així ho transmeten. També procuro fer una divulgació dels coneixements, en especial fent constar els noms científics, que faciliten la identificació correcta. No pretenc en absolut fer-ne una «guia» ni és simple esnobisme, no pas. L'amic Ramon Folch una vegada em va dir «d'insectes hi ha gent que ens sap més que tu, però de cuques ets el que en sap més». M'agrada molt. Em sembla encertat. He viscut molts anys en un entorn on la presència de les cuques era una constant. Això ha canviat molt, sí.

– *Amb l'ajut de la clàssica «llibreta» de l'aficionat naturalista?*

No et puc dir si és o no la que tu dius, però sí; prenc «notes de camp»; sí. Sóc molt de caminar sol

“Potenciarem el turisme ornitològic. No massiu ni consumista: respectuós. Formant professionals en aquest àmbit, ben aconduït, té un gran potencial de sensibilització ambiental”

pel bosc, i si tinc la sort de trobar racons tranquils, els aprofito per activar el pensament. Una estona en silenci, escoltant els sons ambientals, pot ser un bon ajut per que això passi..

- I prefereixes?

Sens dubte: la fageda. No n'hi ha dos d'iguals, mutant a cada moment de l'any amb els canvis estacionals, d'ambientació, de llum, de coloració, de sons naturals, etc. Sempre que puc m'hi escapo a fer hi un tomb, una immersió

- També has rondat per Llançà, oi?

Els dies feliços d'estiu, quan això ens era possible. És una part de la Costa Brava relativament poc massificada i amb un rerepaís força interessant. Ens hi trobàvem bé, trescant per aquelles serres aspres, que potser semblin poc amables, però amb forta personalitat. Tinc escrit algun text², sí.

“Hi ha una manca de visió política per adaptar-se als canvis i a la importància de la conservació de la biodiversitat. Pel que fa a l'Administració pública, les decisions mediambientals sovint no van més enllà d'unes declaracions d'intencions”

- I de la «natura urbana»?

Depèn. Vaig viure la meua infantesa al Poble Nou, quan ja era un barri en fase de decrepitud, immers en una transformació gairebé traumàtica, però tinc records i mínims detalls de natura urbana. N'he transcrit algun³. En veure que al meu carrer només restava la façana de la casa -a punt d'enderroc- on vaig viure amb la meua família, localitzo el balcó on la mare cuidava amb amor les seves plantetes. Llavors m'adono com algunes s'han escampat soles, creixent fora del test i sobreviuen, i arriben als balcons veïns. Tot un símbol, que pot ser també un homenatge a la que va ser la seva cuidadora.

- Escriptors i poetes, «naturalistes»?

Jo no els hi posaria etiqueta, però sempre m'han agradat. Per dir-ne alguns, els Carner, Sagarra, Pla⁴, Verdager, amb gran capacitat per omplir de Natura un text, poètic o no tant. En certa manera m'han ajudat, sí. Crec que els conec bé. No ho nego pas.

- «Consumisme de Natura». l'has experimentat? O potser l'has patit?

Malauradament, sí. Prou sabem que es pot contactar amb la Natura de forma respectuosa -no invasiva- ben al contrari d'usar els espais naturals utilitàriament, com si es tractés de qualsevol poliesportiu. La hiperfreqüentació dels espais naturals, tant se val sigui en bicicleta o en proves esportives sense control, és ja un greu problema. Fins i tot des de les Administracions es fomenten actes i proves incompatibles amb la preservació de la Natura. Em preocupa i m'indigna. Els exemples

són molts. L'entorn del Montseny és ja un camp de circulació de bicicletes que malmeten corriols, erosionen i degraden el bosc, i això va creixent. Em sap greu.

- Recordes algun fet destacable de l'Acció Ambiental de DEPANA?

He de dir que us segueixo, però de lluny. Jo diria la moguda popular que va muntar a Palamós per «salvar» la Platja Castell. Va ser un èxit exemplar. Sé que feu bon treball de defensa ambiental, jurídic, professional i amb molt voluntariat. Quan puc miro l'Agró Negre al web.

- Algun suggeriment per la celebració dels 50 anys de DEPANA (1976-2026)?

Feu els possibles per valorar i tenir més presència als actuals mitjans de difusió a tots els nivells. Us desitjo molta sort i bona feina.!!

- No ha estat pas sense esforç -que és molt d'agrair- quadrant agendes, i oferint amablement un temps molt valuós, quan, immersos en un ambient tranquil i cent per cent literari, hem materialitzat una entrevista presencial, transcrita en format mínimament periodístic, adaptat a l'Agró Negre: la revista de DEPANA per a les amigues i amics de la Natura. Moltes gràcies, Julià!

Joan Cuyàs Robinson

Referències dins del text:

1. Secretari de redacció de «Natura, ús o abús» 1976 (amb Joaquim Maluquer)
2. «Les cuques del clot de la mà»
3. «La ma verda», a «Les hores noves»
4. «Les hores» d'en Josep Pla.

Xerrades divulgatives, sortides...

El 1r semestre de 2025 el **Grup d'Activitats** vam programar fins a 5 accions de restauració ambiental, 3 xerrades divulgatives (amb projecció d'un audiovisual), 5 sortides per a l'observació de cetacis, 2 sortides naturalistes, 1 d'amfibis, 1 ornitològica, 1 botànica i 1 geològica. Tot seguit us oferim un resum.

Les **accions de restauració ambiental** es van fer amb voluntaris coordinats pel **Grup d'Acció Forestal (GAF)**, fomentant la biodiversitat amb tasques de manteniment de flora autòctona, eliminació d'espècies invasores i retirada de brossa. Les actuacions es van efectuar principalment a les parcel·les de Gavà que gestiona DEPANA, les quals són un objectiu prioritari de les activitats de restauració del GAF.

Les **xerrades divulgatives** i la projecció de l'audiovisual van tenir lloc a la seu de DEPANA:

- El 27 de febrer, en Josep del Hoyo ens presentà el seu audiovisual "Més de 40 anys seguint els ocells del món". La sala es va omplir per gaudir de desenes de gravacions espectaculars fetes per tots els continents, amb imatges que mostraven moments fascinants de la vida dels ocells: festeig, aparellament, nidificació, parasitisme de posta, alimentació i fins i tot conflictes entre diferents espècies.
- El 20 de març, l'Àlex Mascarell ens explicà amb pèls i senyals tota la història rere l'elaboració del Diccionari dels Mamífers del Món, una obra que recull la nomenclatura en català de 6.793 termes sobre tàxons de mamífers d'arreu del món (espècies i subespècies), una fita de la que poques llengües poden presumir.
- El 10 d'abril, en Jaume Piera ens feu coneixedors de la Plataforma Web MINKA, un projecte participatiu de recopilació de dades sobre la biodiversitat a Catalunya i que permet la inserció de projectes de custòdia, seguiment i defensa del territori. Poguérem discutir sobre l'autonomia de gestió de les dades amb fons europeus, en un món geopolític canviant.

Pel que fa a les sortides, com ja ve sent habitual, les d'**observació de cetacis en llibertat** s'han fet a bord d'un veler des de la costa del Garraf, partint des de Port Ginesta o Vilanova i la Geltrú. Generalment es pot gaudir de l'albirament de dofins llistats, peixos lluna, meduses i ocells pelàgics.

Xerrada sobre el Diccionari dels Mamífers del Món amb n'Àlex Mascarell. Foto © Depana

*Sortida botànica amb en Romà Rigol a La Beguda.
Foto © Depana*

La primera activitat de l'any fou la **sortida geològica** (9 de febrer) que vam realitzar al **turó de Montgat** (Maresme). En aquest petit fragment del nostre territori s'hi concentren registres de diversos períodes de l'apassionant història de la Terra. El guiatge, els comentaris i les explicacions d'en Joan Cuyàs i d'en David Rodés van fer possible observar, interpretar i generar moltes qüestions i respostes entre el nodrit grup de participants.

El 21 de març vam gaudir d'una vetllada molt especial durant la **Vesprada amb amfibis a Can Parcala**. Amb llanternes i molta il·lusió, petits i grans vam sortir a la cerca dels amfibis que habiten les basses i punts d'aigua d'aquesta finca del Maresme. Amb el guiatge d'en Joan Maluquer, vam descobrir adults i capgrossos d'espècies com el gripau d'esperons, el gripau comú, la granoteta de punts i el tòtil. Aquesta activitat familiar fou organitzada per DEPANA amb el suport de la Societat Catalana d'Herpetologia i la Fundació Alsina i Arenas i Baum de Bernis.

El 5 d'abril visitarem la **Reserva Natural del Remolar** (Delta del Llobregat), en una sortida d'**iniciació ornitològica**, de la mà de l'Esther Inglada. Durant tot el matí vam poder gaudir de l'explosió de vida i de biodiversitat, amb centenars d'ocells (flamencs, martinets, ànecs, fotjes, cabussos, arpelles, ...) i les

Presentació de l'audiovisual d'en Josep del Hoyo: 40 anys seguint els ocells del món. Foto © Depana

*Sortida ornitològica al Remolar amb n'Esther Inglada.
Foto © Depana*

*Sortida naturalista a Canalda amb en Jordi Cebrián.
Foto © Depana*

orquídies de primavera (abelleres, home penjat...) Fins a 60 espècies d'ocells detectades en ambients lacustres, forestals i marins, amb diverses sorpreses ornitològiques, com ànec cuallarg, tètol cuanegre, bec d'alena, xatrac gros i àguila cuabarrada!

El 26 d'abril realitzarem la **sortida botànica** passejant pels camins entre **La Beguda Alta i Sant Llorenç d'Hortons** (Alt

Sortida geològica al turó de Montgat amb en Joan Cuyàs i en David Rodés. Foto © Depana

Sortida naturalista a les flandes de Piera amb en Xabi Iglesias. Foto © Depana

Penedès). En una jornada primaveral molt agradable, en Romà Rigol ens il·lustrà amb explicacions sobre vinyes, oliveres i figueres. Especialment acurada fou la dissertació sobre la figuera mascle o cabra-figuera. Els camps llueïen un verd esclatant i vam poder gaudir del cant de molts ocells, especialment dels abellerols.

El 24 de maig vam realitzar una **sortida naturalista a Canalda**, al Solsonès. Vam recórrer la part inferior del gran penya-segat calcari amb tot un seguit de balmes, coves i masos ben curiosos excavats a la roca. En un paisatge típic del Prepirineu (bosc de pi roig, rouredes i boixedes denses), vam observar des de rapinyaires diversos (vultur comú, trencalòs, falcó mostatxut, falcó pelegrí), fins a flora endèmica singular (salsifí, cargola de roca, magraneta borda o l'orquídia maculada *Neottia ustulata*).

La darrera **sortida naturalista** del semestre va ser el 31 de maig per conèixer **les Flandes de Piera** (Anoia). Es tracta d'un indret espectacular i força desconegut, on la natura i l'acció erosiva de l'aigua han format xaragalls, modelant a caprici argiles quaternàries i materials calcaris de diferent duresa i resistència. L'erosió d'aquestes badlands ofereix un espectacle cromàtic de diferents tonalitats terroses, al cor d'un mosaic agro-forestal format per bosc mediterrani (pi blanc, roure martinenc i alzina) i camps d'oliveres, vinya i cereals.

Grup d'Activitats de DEPANA

Magraneta borda (Neottia nidus-avis).

Orquídea força rara vista a

la sortida a Canalda. Foto © Depana

Restauració d'espais costaners

L'objectiu original del GAF era la reforestació, però actualment al nostre país la preocupació ambiental es dirigeix més cap la conservació d'altres hàbitats en més risc que no pas els boscos. Així, els secans de Ponent i, per contrast, les zones humides són exemples d'hàbitats terrestres greument amenaçats. Per a DEPANA hi ha, a més a més, raons particulars per a dedicar una especial atenció a les zones humides del Delta del Llobregat.

En aquest context, el 2018 DEPANA va rebre com a donació tres parcel·les de 13.200 m², en el terme municipal de Gavà amb un alt valor natural. La intenció de DEPANA és la seva renaturalització. Aquests terrenys es troben al costat del Camí de la Pineda de Gavà, propers al Camí de la Pava, dins de la proposta d'ampliació de la ZEPA i ZEC/LIC Aiguamolls del Delta del Llobregat inclosa en la Xarxa Natura 2000.

Les parcel·les van restar sense conrear durant decennis. Al ser conreades de nou a partir de 2015 van patir en part de la seva superfície una forta degradació per l'acumulació d'un gran volum de deixalles i altres males pràctiques per part dels seues ocupants. El 2023, gràcies a una ajut econòmic de l'Acció Social de CaixaBank, es va poder procedir a la

retirada de la brossa i a l'arranjament del terreny. Va ser necessari llogar una retroexcavadora i realitzar nombrosos viatges de camió retirant runa, ferralla, plàstics, deixalles i brossa diversa que va ser traslladada a un punt de reciclatge. Es van eliminar restes de deixalles lligades als conreus i es va desbrossar part de la superfície no conreada. També es van retirar 80 m³ de fresat asfàltic que cobrien 551 m² de superfície com a grava. El material asfàltic triturat representa un residu contaminant que impedeix la recuperació de la coberta vegetal natural.

Mentre s'inicia la renaturalització, un acord temporal amb els ocupants permet mantenir una franja en conreu que evita la imatge d'espai abandonat. Actualment el projecte es limita a les intervencions que no precisen d'autorització. Hem tingut una primera reunió amb responsables de medi ambient de l'Ajuntament de Gavà que veuen bé el projecte i atorgaran les llicències dins de les seves competències. L'autorització definitiva l'ha de donar el Consorci per a la Defensa i la Gestió dels Espais Naturals del Delta del Llobregat, a qui tenim pendent de presentar oficialment el nostre projecte.

A partir de l'estiu de 2023 el voluntariat ambiental del GAF ha realitzat 12

intervencions amb retirada de deixalles, eliminació de flora invasora i diverses plantades. Els plançons, a partir de llavors locals, provenen dels vivers a càrrec de les activitats d'ensenyament i aprenentatge amb l'alumnat que participa en el nostre projecte educatiu "Fem un món més verd". Per a afavorir la fauna s'han instal·lat caixes niu per ratpenats, eriçó comú i hotels d'insectes.

El projecte contempla la recuperació de dos hàbitats d'interès comunitari (HIC) propis d'aquesta zona del Delta del Llobregat. Són els identificats pel programa CORINE (CoORDination of INformation of the Environment) de la UE amb els codis 2190 *depressions humides interdunars amb cesquera i jonc boval* i 7210* *aiguamolls calcaris amb mansega*. Aquest darrer qualificat d'interès prioritari.

A les dues parcel·les més grans es preveu excavar una bassa de 2.500 m² que aflori l'aigua freàtica, molt propera a la superfície. Addicionalment, es deixarien una o dues illes al centre i una mota perimetral a mode de duna, així com algunes petites basses temporals. No s'extraurà substrat fora de les parcel·les, el material desplaçat s'utilitzarà per construir les illes i la mota.

Membres del GAF

La proximitat a la superfície del nivell freàtic fa viable la renaturalització del terreny com a zona humida.

El voluntariat ha assumit com el seu principal objectiu la renaturalització de les parcel·les de DEPANA a Gavà.

Malgrat la retirada de brossa amb diversos viatges de camió, es continuen trobant i retirant deixalles soterrades.

Plantem amb caire experimental els primers exemplars de cesquera i jonc boval.

Un dels "hotels" d'insectes elaborats i penjats als arbres de les parcel·les de DEPANA pel voluntariat del GAF.

Caixes niu per a ratpenats. Les intervencions per a atreure la fauna són un aspecte a destacar del projecte.

El Cicle de Ponències del 50è aniversari de DEPANA

Del coneixement a l'acció

En el marc del 50è aniversari de DEPANA, el Cicle de Ponències ha estat una de les iniciatives més rellevants de l'any. Set sessions amb especialistes de primer nivell ens han permès aprofundir en els principals reptes ambientals del nostre temps; una oportunitat per reflexionar, aprendre i reforçar el compromís col·lectiu amb la defensa del patrimoni natural.

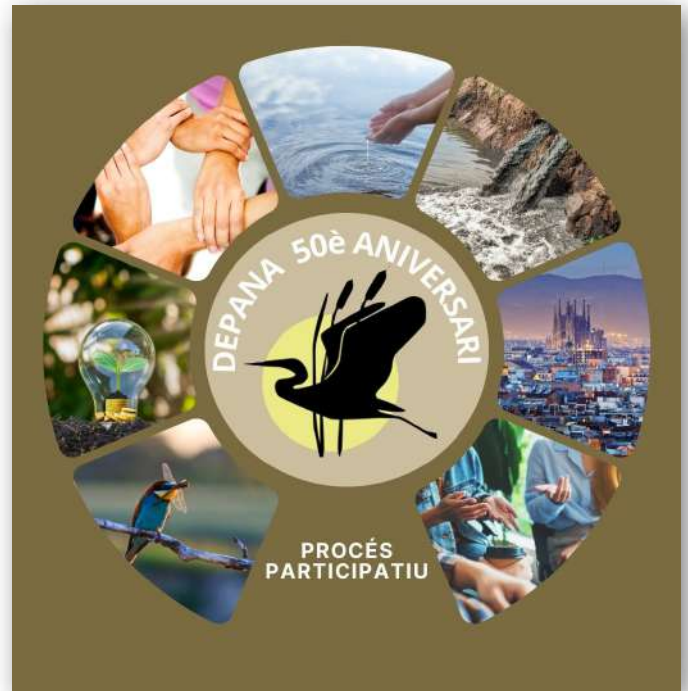
El cicle s'inicià amb la intervenció de **Cristina Sánchez**, delegada de SEO/BirdLife a Catalunya i presidenta de la Xarxa per a la Conservació de la Natura (XCN), que va alertar sobre la greu davallada dels índexs de biodiversitat. Les seves paraules van posar de manifest que la crisi ambiental no és una amenaça llunyana, sinó una realitat que ja tenim davant nostre.

En aquest context, **Sergi Saladié** va convidar a repensar el model energètic que volem construir, tot plantejant els dilemes i les oportunitats que implica la implantació de les renovables. Una reflexió que connectava directament amb la necessitat d'una ciutadania i d'unes entitats ambientals ben organitzades, aspecte que va aprofundir **Anna Subirana**, responsable de Comunicació i Participació de la XCN, oferint eines pràctiques per reforçar el nostre paper col·lectiu.

“El Cicle de Ponències ens ha deixat coneixement, reflexions i també moltes preguntes obertes. Ha estat un espai per escoltar veus expertes, contrastar perspectives i prendre consciència dels grans reptes ambientals que tenim al davant.”

El debat es va enriquir amb la mirada de l'ecòleg **Narcís Prat**, catedràtic emèrit de la UB, que va posar l'aigua al centre de la discussió: la seva funció essencial en la salut dels ecosistemes i les amenaces derivades de la sequera estructural i la sobreexplotació. Un tema que dialogava amb la ponència de **Xavier Querol**, doctor en Ciències Geològiques i professor d'investigació a l'IDAEA-CSIC, que va analitzar els grans reptes de la contaminació i el seu impacte directe en la salut ambiental i humana.

També hi va tenir un paper destacat una veu experta de DEPANA, **Purificació Canals**, expresidenta de l'entitat, Creu de Sant Jordi i Medalla Alfred Toepfer, que va posar el focus en els reptes urgents per a la conservació i restauració dels fons marins.

Finalment, **Josep Maria Carrera**, arquitecte i actual president de Depana va cloure el cicle amb una mirada de conjunt sobre l'ordenació del territori i els reptes de futur que haurem d'afrontar de manera col·lectiva.

El Cicle de Ponències ens ha deixat coneixement, reflexions i també moltes preguntes obertes. Ha estat un espai per escoltar veus expertes, contrastar perspectives i prendre consciència dels grans reptes ambientals que tenim al davant.

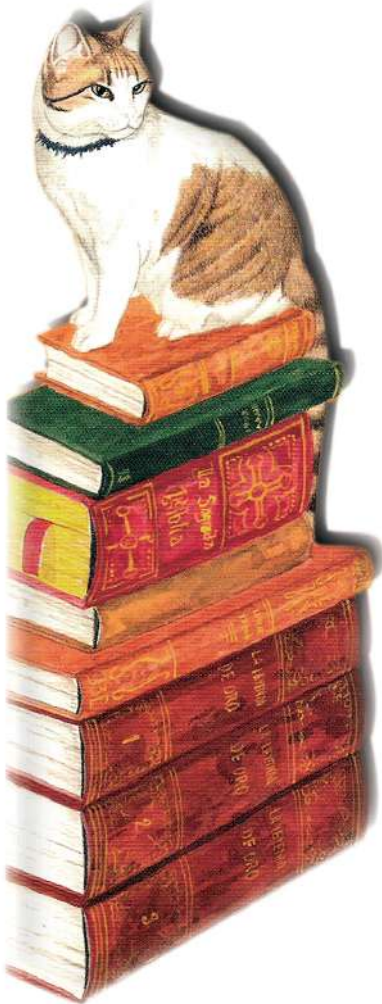
Per això, properament es farà arribar a les persones sòcies un resum amb una visió global del contingut de totes les ponències. Aquest document servirà de referent per organitzar i impulsar les sessions de debat que obriran la segona fase del procés col·lectiu. L'objectiu és clar: definir, entre totes, les línies estratègiques que hauran de guiar DEPANA en els propers anys i que es decidiran definitivament al Congrés del 2026.

Es tracta d'un procés compartit i participatiu, i per això fem una crida perquè el màxim de persones sòcies hi prenguin part i contribueixin amb les seves aportacions. La força de DEPANA rau en la implicació de la seva base social.

Junta de DEPANA

Totes les ponències estan disponibles al nostre canal de YouTube, i per a més informació o per sumar-vos al procés podeu escriure a: 50aniversari@depana.org.

LLIBRERIA RODÉS

**Compra-venda de
Llibre Àntic I d'Ocasió
al Carrer de Banys
Nous n° 8 de Barcelona**

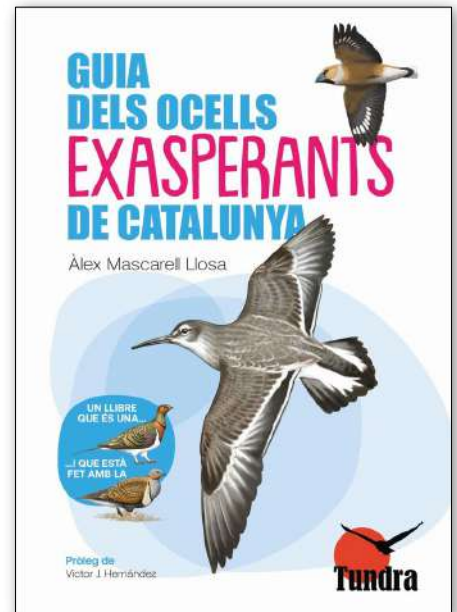
EL LLIBRE

Guia dels ocells exasperants de Catalunya

Autor: Mascarell Llosa, À.

Editat per Edicions Tundra (2024)

Quan hom considera que després de la Peterson, que va ser la primera guia d'ocells per molta gent; després la Jonsson, que amb uns dibuixos de molt nivell superava l'anterior (entre d'altres aspectes) i finalment la Svensson et al, que culminava un procés evolutiu editorial difícilment igualable fins i tot a nivell mundial; que podria existir quelcom gaire diguem remarcable pel que fa a les habituals guies de camp, n'Àlex Mascarell es va treure del barret un llibre absolutament fora del normal. Ben cert és que ja existeixen guies d'ocells així, però cal recalcar que l'autor ho és de tan del text com de les làmines; havent aconseguit, cal dir-ho, un estil propi ben identificable. Abans de tot, recordem que ha participat en projectes com el "Handbook of the birds of the world" i "Mammals of the world" i és autor principal de moltes guies d'iniciació a la natura. Entrant en matèria, el llibre té uns capítols introductoris d'ornitologia bàsica on l'autor ja ens indica que "si penseu que

aquest llibre us aportarà coneixement ornitològic de les nostres contrades (...) esteu molt equivocats", sent tota una declaració d'intencions del que ens trobarem més endavant. Certament les llàmines agrupen ocells de mida, forma i color semblant, complint molt bé la funció de guia, però és al text on trobarem la informació que necessitem... i la que no. Tot plegat, un llibre molt divertit, perquè tal com diu l'autor, "si no ets bo per triomfar per l'excel·lència, que ho sigui per la mediocritat".

Toni Aparicio

EL WEB

Mapa dels hàbitats marins

Després d'un període de quatre anys (entre el 2021 i el 2024) i d'intensa prospecció, s'ha publicat el mapa d'hàbitats marins de Catalunya. La seva necessitat estava plenament justificada per la manca d'informació existent i per l'informe d'aplicació de la Directiva d'hàbitats a Catalunya, entre d'altres. Durant aquest període s'ha prospectat des de Portbou fins les Cases d'Alcanar tota la franja costanera fins als 50 metres de fondària en un total de 182.277 Ha i s'han obtingut els següents productes cartogràfics: hàbitats marins, hàbitats marins complementaris, tipus de fons marí, models d'elevació de la franja litoral i batimetria. Per obtenir tota aquesta informació s'han fet servir, entre d'altres, sensors, ecosonda, sonar, draga i vehicles submarins operats remotament. La informació obtinguda

s'ha integrat al Pla cartogràfic de Catalunya i permetrà aplicacions com, per exemple, la conservació d'espècies amenaçades i protegides, la prevenció i lluita contra espècies invasores, la planificació i gestió d'espais marins protegits, el suport a la pesca i a altres activitats aquàtiques, l'avaluació de l'estat de les masses d'aigua, la gestió de dragats i abocaments de sorres o la construcció d'infraestructures que requereixen l'ocupació del fons marí. Finalment, com a dades interessants del projecte cal esmentar els 26 hàbitats descrits, quatre dels quals són Hàbitats d'Interès Comunitari com els alguers de posidònia, el coral·ligen o els túnels i coves; i que s'han identificat 12 tipus de fons, predominant els fangs sorrencs i les sorres.

Toni Aparicio

La mansega, una planta imprescindible al delta del Llobregat

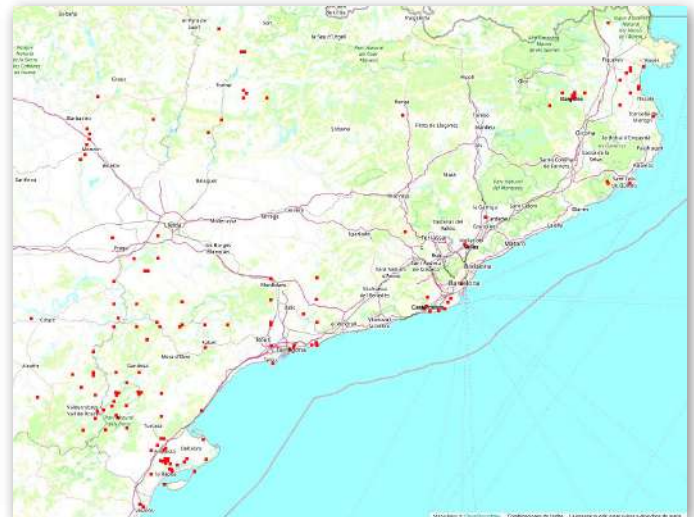
Us volem parlar d'una planta molt singular, pròpia d'herbassars humits, la mansega, que al delta de Llobregat és encara present i que a nivel global està patint una davallada preocupant, que il·lustra la progressiva pèrdua en biodiversitat de les zones humides a Europa i al món.

Les zones humides són ecosistemes d'alt valor ecològic que, arreu del món, experimenten una forta regressió en biodiversitat. A Catalunya aquesta tendència és especialment preocupant, com constata l'informe *Estat de la natura a Catalunya* (Brotons et al., 2020), que assenyala una pèrdua alarmant de vida salvatge en ambients humits. El delta del Llobregat, la segona zona humida més gran del país, exemplifica aquesta problemàtica, afectat entre d'altres per la destrucció d'hàbitats naturals, la contaminació de les aigües i l'expansió d'espècies invasores.

En aquest territori destaca la presència de la mansega *Cladium mariscus* (L.) Pohl., una planta pròpia de la vegetació helofítica de sòls humits i/o inundables, sempre que disposi d'aigües subterrànies superficials i de vores de llacuna. Es tracta d'una espècie indicadora d'hàbitats d'interès comunitari prioritari segons la Directiva Hàbitats de la Unió Europea (codi 7210), conformant comunitats vegetals dominades per mansega de terra baixa (codi 53.33, Manual dels hàbitats de Catalunya). Així doncs, aquests hàbitats són considerats dels més valuosos pel que fa a la conservació de la natura al continent, raó per la qual els estats membres tenen l'obligació de vetllar per la seva protecció i restauració.

Al delta es conserven poblacions de mansega destacables a zones com Ca l'Arana i Can Camins (Blanco Moreno et al., 2018), al Prat de Llobregat. Tanmateix, l'espècie també apareix a l'extrem occidental (Castelldefels i Gavà), on trobem poblaments especialment importants al límit occidental de distribució a la zona humida. A d'altres llocs, constatem també davallades preocupants de l'espècie: a espais naturals com "Las Tablas de Daimiel", al bell mig de la península Ibèrica, s'han documentat reduccions dràstiques de la mansega, amb

Estat d'una petita població de mansega (Cladium mariscus) localitzada en una cuneta del camí de la Pava de Gavà. Tot i el desbrossament periòdic de la cuneta, resisteix i tendeix a expandir-se cap al camp adjacent. Foto juliol 2025 (GAF)

Observacions de mansega (*Cladium mariscus*) a Catalunya, la Franja de Ponent i zones limítrofes, segons dades de GBIF (Global Biodiversity Information Facility). Mapa base © Open StreetMap. A partir de captura de pantalla de <https://spain.inaturalist.org/taxa/160659-Cladium-mariscus>.

poblacions que han passat d'ocupar més de 1.000 hectàrees a només 10 en poc més de seixanta anys (Miguel-Ruano & Sánchez-Carrillo, 2020). Tot plegat posa de manifest la fragilitat dels hàbitats esmentats, la necessitat de fer-ne seguiments i d'aplicar-hi mesures de conservació que en garanteixin la preservació a territoris tan complexos com el delta del Llobregat.

Claudio A. Bracho-Estévez

Panícula de mansega (Cladium mariscus) de la població del Camí de la Pava, de la qual el GAF ha obtingut llavors per a la reproducció i proper inici de plantacions en les parcel·les de DEPANA de Gavà. Foto agost 2024 (GAF)

En contra *PARADISO*

Cinema Paradiso és un film de Giuseppe Tornatore que data del 1988, premiat amb l'Òscar de l'Acadèmia de 1990 a la millor pel·lícula de parla no anglesa. Al darrer d'aquest èxit europeu no hi havia cap dubte que la productora Miramax va ser clau en adquirir-ne els drets als EEUU i fer la promoció pertinent. Segurament és una de les obres d'art contemporànies del cinema més destacades. Una obra delicada, detallista i, sobretot, emotiva, que ens connecta amb els records de la nostra infantesa. Una realitat que quan arribes a la maduresa ja no existeix, només la memòria. L'evocació d'aquesta desaparició per part de Tornatore aconsegueix una atmosfera veritablement màgica.

Miramax va ser fundada pels germans Weinstein. Ells van ser els artífexs de la seva explosió i entre els anys 80 i 90 van promoure pel·lícules àmpliament reconegudes (etiquetades pel sector com a independents) com *Pulp Fiction*, *Shakespeare in Love* o *Sex, lies and videotapes*. El germà gran Harvey fou productor executiu de molts altres films molt populars (i amb grans recaptacions, com la sèrie *Scary Movie* o *Rambo IV*), però mantenint un cert to de qualitat amb títols com *Good Will Hunting* (1997) o *The King's speech* (2010). A rebu de l'art està una indústria i lògicament la importància de guanyar diners, cosa d'allò més normal. Aquest senyor era un dels més influents, rics i notoris individus de Hollywood. Tanmateix amagava una cara amargament negra de depredador i monstre sexual que va costar molt de destapar. Aquesta faceta va acabar amb ell a la presó (amb varies condemnes a partir de 2021) mitjançant el testimoni de centenars de dones de totes les edats que havien estat abusades. D'allí va néixer la campanya *#Me too*...

És sabut que rere els mecenes, obres d'art i d'altres pot haver-hi una part llòbrega. Què dir d'artistes com Picasso, els indians que van finançar el modernisme a Barcelona o àdhuc algun autor d'havaneres... Fins a quin punt personatges tan

monstruosos com Weinstein poden enterbolir les obres d'art que han creat o finançat? És un tema molt difícil i amb moltes arestes. No tots ni tot tampoc podem/pot aguantar un examen amb lupa.

Això treu a col·lació, en el nostre camp, l'únic Parc Nacional de Catalunya, el d'Aiguestortes i Estany de Sant Maurici. El Decret de 21 d'octubre de 1955 va declarar-lo sota l'auspici, signatura i visita personal del cap de l'Estat, Francisco Franco. Ara ha celebrat tot just 70 anys. Un període considerable, amb llums i ombres (com tot), on jo destacaria la millora de la seva situació en quant a imatge, gestió i funció, així com l'alt grau d'acceptació tant a nivell general com local. Els elements claus moderns no hi ha cap dubte que són el paper de Mercè Aniz com a directora durant 21 anys i la confluència de presidents del Patronat amb motivació i ganes que sempre van treballar en favor del bé comú. També és just reconèixer que en aquesta millora va incidir DEPANA amb la contribució d'Oriol Alamany, Miquel Rafa i el paper més que remarcable d'Antoni Plans des de 1997. El Parc d'avui és molt millor que com era a la seva refundació al 1991.

Tanmateix això no treu que, vergonyantment, el decret del dictador fundés l'únic Parc Nacional de Catalunya. No només això, sinó que després de més de 45 anys de democràcia no hi hagi cap perspectiva que MAI se'n torni a declarar cap. Rere d'absències com el Parc Natural (que no nacional) del delta del Llobregat o del Montsec, quin espai podria ser el segon Parc Nacional català? Silenci... Jo proposaria la capçalera d'Unhòla- Estanhs de Liat a l'Aran, però fora de la meua opinió no hi ha cap opció com a nou indret de protecció. I és el que l'únic *Paradiso* dels espais naturals catalans segueix essent aquest i té l'origen que té...

Lluís-Xavier Toldrà

UNEIX-TE AL
NOSTRE CANAL de

Telegram

LLIGA PER A LA DEFENSA DEL PATRIMONI NATURAL

www.depana.org

FES-TE SOCI!